

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה י"א (תשפ"ז)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• סוכות •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים בכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זע"א

יז השמחה בחג הסוכות
משפיע פרנסה לכל השנה
מילתא חדת"א

יב חנות האדמונים שנסגרה
ניצוץ אורה חסיד לפרשת השבוע
ספיר והלום

יא בחג הסוכות נגול המסך
ומתגלה כבוד ה'
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר והלום • מילתא חדתא • ובחרת בהיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • תניא

סיגופים ולימוד זכות

”כי בסוכות הושבתי את בני ישראל“ (ויקרא כג מג)

בגמרא (סוכה יא:) נחלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא בטעם מצות סוכה. לדעת רבי אליעזר עושים אותה זכר לענני הכבוד, ולדעת רבי עקיבא - זכר לסוכות ממש שעשו ישראל בצאתם ממצרים. ויש להבין את שורש המחלוקת ביניהם.

ובפרט יש לתמוה, כי ודאי לא על כל נס שהיה במדבר עושים ישראל זכר מיוחד, וכפי שהרחיבו בזה בספה”ק לפרש מה טעם אין עושים זכר גם למן ולבאר. ובאמת שאלה זו שייכת רק לדעת רבי אליעזר, שהיו הסוכות זכר לענני הכבוד. אולם לרבי עקיבא שעשו ישראל סוכות ממש, ולזכרן עושים אנו סוכות, אם כן אין לזה שייכות לשאר המתנות הטובות שזכינו להן במדבר.

אם כן, לרבי אליעזר קשה למה עשו זכר דווקא לזה, אך לרבי עקיבא יש להבין את עצם עשיית הזכר.

ונראה לבאר על פי מעשה נורא שהביאו חז”ל במסכת תענית (דף כה:), וז”ל: ”מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה. ירד רבי עקיבא אחריו, ואמר ‘אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, אבינו מלכנו למענך רחם עלינו’, וירדו גשמים. הווי מרנני רבנן. יצתה בת קול ואמרה, לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו, וזה אינו מעביר על מדותיו“.

ויש לתמוה, כי מאחר וזה מעביר על מידותיו, אם כן זה גדול מזה. על כרחינו נבחין, כי יסוד הויכוח היה בדרכי עבודת ה', ונחלקו בזה בכל מסלול חייהם.

על רבי אליעזר מצינו כי מראשית דרכו היה מסגף עצמו וחי חיי דחק למען התורה, והיה מתעקש בדרכו הטובה כנגד כל הקשיים שעמדו כנגדו. כך עזב את בית אביו ואת עבודתו והלך ללמוד תורה מפני רבן יוחנן בן זכאי בירושלים, ובמשך שמונה ימים לא טעם דבר מאכל עד שהיה ריח רע עולה ממנו, וכך במשך כל ימי חייו היה רבי אליעזר הולך בדרכו בלי לנטות ימין ושמאל. וכאשר ראה כי בנו אינו רוצה לעסוק בתורה, הדיר את כל נכסיו לשמים כדי להביאו ללמוד תורה.

לעומת זאת, שיטת רבי עקיבא היתה למצוא נקודת זכות בכל אדם, ובכך להביאו אל הטוב. וכחידושו הנודע של הרה”ק רבי נחמן מברסלב זי”ע א”א (ליקוטי מוה”ן תורה רפ”ב), שצריך לדון את כל האדם לכף זכות, ואפילו שהוא רשע גמור צריך למצוא בו מעט טוב ואיזו נקודה טובה, ועוד מעט ואין רשע והתבוננות על מקומו ואיננו. כי בעצם הלימוד זכות מעלים את השני לעולם אחר, ועל ידי זה לבסוף ישוב בתשובה.

ומעתה בין נבין את פנימיות המחלוקת בין רבי אליעזר לרבי עקיבא בטעם מצות סוכה. כי כאשר אמר רבי אליעזר כי ‘בסוכות הושבתי את בני ישראל’ היינו ענני כבוד, בא להורות על דברים גבוהים, על דרישות וחובות, והתחזקות על ידי קבלות טובות. כי זו היא המציאות שראו בני ישראל בצאתם ממצרים.

אולם רבי עקיבא בא ולימד כי יש לנו לעשות זכר לסוכות שבנו ישראל עצמם, ולקדושה ששררה בתוך ביתם. ובזה מצא את נקודת זכותם של ישראל, וללמד כי תמיד יש לחפש את הנקודה הטובה. ומעלה זו, אשר אפילו בלעם הרשע לא יכל לכלוא רוחו מלהתפעל הימנה - היא זו שנותרה חקוקה לנצח, והיא אות למעלה וגדלות דור המדבר. על כן ראוייה היא לזכר יותר מכל נס, כדי להמשיך את כח הזכות לדורות.

(מתוך “ענינים מאירות” להגאון רבי מנחם מנדל פורמאן שליט”א)

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

לקוטי תורה | הקב”ה מסתיר עצמו בראש השנה עבור הגדלת השמחה בחג הסוכות א
משנה למלך | בריה וי”כ מתנודים ומקים על הקצה, בימי הסוכות מנענעים הלולב עד הקצה, ובשמחת תורה מחזיקים הספר תורה א
באר מלשה | ושיבה בספה הגשמיית ומחשבה בספה העליונה ב
בת עין | ספה דירת עראי בעיניו - קבלת על מלכות שמים היא כשמשותקת תמיד ליותר ב
לחזות בנעם ה' | תשובו בעין תדורו - להכניס אל הספה את קדשות הבית ג
שערי ארוכה | הספה מגנה מהמזיקים זכר לענני הכבוד ג
מנורת זהב | מצוה ספה מממקת הדינים לכל ימות השנה | רמז נפלא במדות הספה ג
דברי חיים | הנישיבה בספה בקדשה חופפת למה שהיו האבות רעי צאן ומנהיגים כל מעשיהם הגשמיים בקדשה ג
אור המאיר | על ידי השתוקקות וצפיה לקיום המצוה נדחה הרע מקרב האדם ד
אילה שלוחה | בערב תאמר מי יתן בקר - השתוקקות וצפיה כל ליל א' של סכות לקיום המצוה ד
זרע קדש | בעת נטילת ארבעה מינים על האדם להתחדש בכריה קדשה ולקבל על מלכות שמים על כל אבריו ד
באורו של חמה | על ידי אהדות נשלם השם ד
בני ישראל | חכמים בטלו מצות עשה שקדשת השבת משלימה אותם .. ד
שפת אמת | בשבת אפשר לקבל הארת הספה אף ללא נטילת הארבעה מינים ד
ישמח ישראל | בסכות שחל בשבת אין מתיראים משום קטרוג מממת רבוי האור ה
שם משמאל | בשבת בה יש דעת יש חשש שעל ידי נטילת הלולב תתרכה הדעת ויהיה חקמתו מרבה ממעשיו ה
אמרי נעם | רמז נאה למצוות שופר לולב ומגלה המתקומות בשבת רק על ידי דבור ה
לקוטי שיחות | מעלת מי מעין - מטהר בכל שהוא ובזוהלין ה
דברי בינה | בשמחת תורה מתעלים כל איש ישראל אף הפחותים והנמוכים ו ו
מחשף הלבן | בשמחת תורה צריכים לשמח שמחה גדולה מאד ו
באר יעקב | כל עבודות הימים הקדושים חטיבה אחת לזכות ולבוא לאתה הראת לדעת' ו
פרדס המלך | עם עזיבת האופיזיון האדם בעצמו הוא השמחה ו
ערוגות הבשם | תכלית מצות הספה להורות גדל כחה של התשובה ו
בית נפתלי | שכן תשובה מאהבה אף בעולם הזה ז
דברי יחזקאל | הכרעת מצות הספה ז
אשי ישראל | אסיפת כל חטאי השנה לעשותם זכיות ז
מזבח אליהו | שכן מצות ספה - ושיבה בספה לעתיד לבוא ז
כתב סופר | הסתופפות כל ישראל תחת כנפי השכינה ח
ארץ צבי | התקרבות כל הנחשלים אל הקדשה ח
ידי הלוי | ראית הפוכים בספה סימן על מעלת השלום ח
דרך אמונה | דקדוק הדין עם הצדיקים ח
היו צדק | זכר למקדש בנטילת לולב ט
מעשי צדיקים ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יב

לרכישת ספרים מרוכזת ולמוסדות:
מוישי: 052-7110200 | עזרא: 052-7110900

קו מענה הלכה
02-803-9999
או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מחברים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

הצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

שירות למייל האישי

להוראת תליון: https://www.orlayesharim.com

עיצוב ועריכת עיתונים: שוקן קבר

חג הסוכות

זמן שמחתנו

לקוטי תורה

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א
הקב"ה מסתיר עצמו בראש השנה עבור
הגדלת השמחה בחג הסוכות

הנה כתיב 'בן חכם ישמח אב' (משלי י א). פרוש על דרך משל, אב שרוצה להבין חכמת בנו, אזי מסתיר את עצמו ממנו בכדי לידע ולהפיר חכמת הבן - שיבין שההסתר וההעלם הזה אינו אלא בכדי שיבקשנו הבן וימצאנו, ואז תגדל השמחה באביו בשביל חכמת בנו והפירתו בזה כי יחפשונו בחפש מחפש לדרך אחריו. **כך** הנה כתיב 'בכסה ליום חגנו' (תהלים פא ד), שמסתיר ומכסה את עצמו בראש השנה בשביל שתגדל השמחה במועד חג הסוכות.

וכאור הענין הזה, כי הנה ראש השנה הוא יום הדין ומשפט לאלקי 'עקב' (שם פסוק ד), שמראה את עצמו כאלו מסתלק השראתו - ואינו רוצה כי אם להיות דין ומשפט על אלקותו יתברך אף לשכן בעקב, ומדקדקין על כל מעשי האדם להביא במשפט כל המשכונות אלקותו שהמשיך כל אחד ואחד על נפשו לפי בחינת מדרגתו בשנה העברה וכל מה שימשיך עליו עוד על להבא בשנה זו, ואם הוא ראוי לכך. והרי הוא כאלו מסתיר את עצמו ממנו כו'.

מסרת ההסתר - הגלוי שלאחר מכן

אבל ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא' (דברים לא יח) כתיב בפרשת וילך, שבחינת ההסתר וההעלם בזה אינו בבחינת הסתר והעלם אמתי על צד עצם ההעלם - לומר שהוא תכלית כונת המכון חס ושלום להיות כמו רגז אמתי חס ושלום. **אלא** שכדי שיבקש פניו ולהתגלות גלוי אלקות יתברך בחג הסוכות עשה כן, שיהא שמחתנו שתתגדל השמחה בהתגלות מההעלם אל הגלוי. וזהו 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא', דהיינו בחינת 'ועבד הלוי הוא' (במדבר יח כג) שהוא בחינת זין המשמח אלקים ואנשים כמו שנתבאר במקום אחר.

בחג הסוכות נגול המסך ומתגלה כבוד ה'

ולכן אנו מבקשים פניו בכל התפלות ותחנונים שמראש השנה ועד יום כפור במלכיות וזרונות ושופרות, וצוהקים 'מלך מלך', להמשיך מלכותו עלינו מראש

השנה ועד יום כפור, דהיינו התגלות רצונו, כמו שנאמר 'יאר ה' פניו אליך' (שם ו כה), שהוא על דרך משל כמו כאשר יחטא איש לאיש הרי הוא ברגז עמו, וכאשר הוא מבקש פניו מוחל לו ומעביר ממנו פניו של זעם ומראה לו פנים של אהבה ורצון להתגלות לו אהבתו.

כך השם יתברך מוחל עונות עמו ומעביר מהם הפנים של הרגז וההסתר, בהתגלות נגלות עליהם אור פניו כמו שנאמר 'יאר ה' פניו אליך', עד שבחג הסוכות נגלה כבוד ה' מההעלם אל הגלוי. ולכן הוא 'זמן שמחתנו'.

וזהו שנאמר 'ישא ה' פניו אליך' (שם פסוק כו). 'ישא' מלשון הסתלקות ונשיאות פניו למעלה, כלומר שמסלק עצמו כביכול ממנו ומתראה בפניו של רגז ודין, וכל כך למה, בשביל 'אליך', דהיינו שימשיך גלוי אלקותו יתברך מההעלם אל הגלוי ואז תהיה השמחה ביתר שאת (דרושים לסוכות פב, א) :

מעלת החג

משנה למלך

רבי אלעזר מרישא זיע"א

בר"ה וי"כ מתודים ומכים על החזה,
בימי הסוכות מונענים הלולב עד החזה,
ובשמחת תורה מחזיקים הספר תורה
בחזה

בימים הקדושים, חדש אלול וראש השנה יום כפור, כל אחד ממשאל מתודה על חטאיו ועזבם בלב שלם, ובשעת הודי מפה באגרוף על החזה מצד שמאל, ברמז שהמקום שיש בו היצר הרע גרם לנו כל אלה, ועושים תשובה וכו'.

ואחרי זה באים ימי חג הסוכות שנקראים בתורה הקדושה ימי שמחה, ונתן לנו השם יתברך מצות ארבעה מינים לברך בהם בכל יום, ולנענע בהם ששה קצוות, ולהביאם גם כן להחזה כמבאר בכתבי הקדש המובא בארץ חיים סימן תרנ"א במגן אברהם ס"ק י"ט.

ותכף נתן לנו חג הקדוש שמיני עצרת ושמחת תורה, והמה ימי השלמה של השמחה ומשמחים עם התורה הקדושה גופא, וגם כן לפי דרך בני אדם שמחזיקים בשעת הקפות והרקוד הספר תורה בידוע השמאלית במקום החזה, כי כן הוא המרגל בבני אדם המחזיק איזה דבר זמן מה אזי

מחזיקו בשמאלו כדי שישאר יד זמינו פנוי שיכול לעשות מלאכתו הנצרך לו בכל עת שמחזיק הדבר בשמאלו.

משל נפלא הנותן טעם לסדר הנ"ל על
פי עבודת הימים הנוראים

ואת כל זה יש להמשיך לענין גופני. שידוע שתקון הנפש הרוחני הוא כעין תקון הגופני, ולמשל אם חס ושלום יצמח מפה בגוף אדם והוא בתקפה כל כך שמסבחה נחלה כל גופו, הוא מזקק מאד שלא לאכל ולשתות רק כפי חיות נפשו ורק דברים קלים, כי כיון שגופו חלש כל אבריו אינם במצב הנכון ואינם מתמזגים כראוי, ואם יתנהג במאכלו כפי המרגל קדם מחושו יכול לבא לתחלואים אחרים, כי גופו מעצב המכה לפעמים מחמם או מקרר.

ודרך הרפואה הוא כך, ראשית חותכים המכה ומוציאים כל המגלגל והלחה מבלי להשאיר בה מאומה, ובלא זה אינו נח להתרפאות ואפלו אם נתרפא הוא רק לשעה, ובקרוב חוזר הפרחת וצרעת נושנת הוא, ולפי ערך המכה באיכותו וכמותו כן ימשיך עם הנקיון.

ולאחר כל הנקיון תופרים מקום החתך או מרפאים על ידי תחבשת, וגופו מתחיל מעט להתחזק כי עקר המחוש הלב ממונו, אף לאכל ולשתות כמו שהיה בריא אסור לו, כי גופו עדין חלוש, רק מעט מוסיף באכילה מהעת שהיה המכה בתקפה.

ואחר כך פשנרפא המכה לגמרי מבלי שום חשש וכשרו שבה לשאר גופו, אז חוזר להרגלו הראשון באכילה ושתיה מבלי שום מניעה, ואדרבא שהעצמות מרובי ימים שלא אכל כראוי, גורר לו עתה תאונת אכילה ושתיה מאד, וטובה גדולה הוא לו הרבוי האכילה בזמן הזה, כי מסבתם יתחזק גופו כראוי וכנכון.

באור הנמשל

והנה ימי הדין עד ימי חג הסוכות מתודה כל אחד על חטאיו, ומכים בעת הודי בשברון רוח בצד שמאלו במקום החזה, והיא ממש כעין חתיכת מקום המכה בגוף, ובכל יום ויום התטאים מתקנחים, כי המה דומה ממש למגלגל ולחה סרוחה. **ולזה** נקראים ימי הדין, כי כל זמן שלא נפנה מטמאתו לגמרי אין לו במה לשמח, והן אמת שימי רצון המה הוא

הרמז בפסוק 'כל האזרח בישראל ישוב בפסכת'

וזהו מאמר הכתוב, כל האזרח בישראל (ויקרא כג מב), 'אזרח' אותיות אל"ף זרח, דהיינו אותו שמאיר ומזריח בו הפלא העליון אלופו של עולם כנ"ל, שהוא בבחינת אנשים, וכך דרשת חז"ל הנ"ל (סוכה כח.) האזרח לרבות את האנשים. ישובו 'בפסכות', אותיות ב' סכות, דהיינו שהם יושבין בב' בחינות סכה. דהיינו בפסכה הגשמיית למטה, ועקר מחשבתם דבוקה בפסכה העליונה במרום כנ"ל:

בת עין

רבי אברהם דב מאברוקט זיע"א

'סכה דירת עראי בעיני' - קבלת על מלכות שמים היא כשמשותק תמיד ליותר

איתא בגמרא (סוכה כג.) סכה דירת עראי בעיני. ונראה לי על דרך המוסר, דהנה סכה מרמז על בחינת מלכות, לשון נסיכ"י, הינו שצריך לקבל עליו על מלכות שמים באמת לאמתו, ועקר השלמות הוא כשמתבונן בדעתו ומבין בעצמו שלא הגיע לקבלת על מלכות שמים בשלמות כראוי, ומחמת זה הוא משתוקק תמיד ונוכספה וגם פלטה נפשו לה' לקבל על עצמו על מלכות שמים, הינו השקראת זיו שכינתו יתברך, זה הוא עקר קבלת על מלכות שמים, להשתוקק תמיד לילך ממדרגה למדרגה.

אבל כשעומד תמיד במקום אחד מחמת שמחלט בדעתו שהגיע לקבלת על מלכות שמים בשלמות, ומחמת זה אינו משתוקק יותר לילך למדרגה גדולה מזו, זה אינו אפלו התחלת קבלת על מלכות שמים, מחמת שזה הוא בחינת גסות הרוח, ולא די שאינו מקבל עליו, וחס ושלום הוא להפך, פאלו דוחק בכיכול רגלי השכינה כדאיתא בגמרא (ברכות מג.).

וזה הוא 'סכה', הינו בחינת מלכות שמים, 'דירת עראי בעיני', הינו שבעיני שביחינת קבלת על מלכות שמים יהיה תמיד אצלו בבחינת עראי במדרגה זו שהשיג לעת עתה, ולילך למדרגה יותר גדולה מזו על ידי השתוקקות, ולא לקבץ דירתו חס ושלום במדרגה זו שהשיג, מחמת שיחלט בדעתו שהשיג כל מה שצריך להשיג, שזה הצדיקים גמורים שהשיגו כל מה שהיו צריכים כפי שרש נשמתם, מעוטא דמעוטא הקה:

התורה הקדושה, והוא גם כן ממש כמשל הנ"ל, כמו שהגוף חוזר לאיתנו הראשון יש לו לאכל מבלי שום חשש ועוד ביתר שאת כדי שיחזק גופו מרובי האכילה ושתיה, וישאר בשלמות כדי שלא יבא עוד הגוף לידי מחושים, כי כן הטבע של גופים החזקים.

לכן נכון מאד שנקרא חג הזה בשם סעודה קטנה, כי היא כענין סעודת הודאה, שעל פי דין צריך האיש העומד מתוך חליו כאשר הוא בכריאות הנכון מבלי הרגשת עוד שום כאב ממחשו, להודות ולהלל להבורא ברוך הוא וברוך שמו.

הטעם לשמחת תורה

ולכן משמחים אז בתורה הקדושה ואוחזים במקום החזק גם כן כנ"ל, ואת גדל הזכיה שלנו מפארים עצמנו בפני כל, להראות שמקום העצב שהיה לנו מקדם ונתרפא עתה כל כך עד שיש לנו להרבות בשמחה במקום הזה בגוף התורה הקדושה כמו שהיינו מרגלים קדם החטא.

ומקבלים עלינו לקיים התורה הקדושה בכל לבבנו מבלי שום התרשלות, ועל ידי קבלה זו נזכה שלא ישלט בנו חס ושלום שום מחלה שהמה העונות והפשעים כי שומר מצוה לא ידע גלו" (קהלת ח ה.).

וכל העמים והשרים רואים היפי זו שמקום העצב אשר סבלנו צרות רבות מסבתה חלף הלך מאתנו, והראיה על זה על ידי מעלה העליונה זו שיש לנו לשמח בגוף התורה הקדושה במקום הזה צד שמאל מקום החזק:

הסכה

באר משה

רבי משה אליקים בריעה מסודניץ זיע"א

ישיבה בסכה הגשמית ומחשבה בסכה העליונה

האדם שהוא במעלה ומדרגה זו, שמאיר ומופיע בו הפלא העליון אלופו של עולם וכו', שזוכר תמיד בהבורא יתברך שמו ובדבקות העליון. אזי כשיושב בהסכה הגשמיית למטה, החכם עיניו בראשו, ועקר מחשבתו דבוקה בהסכה העליונה שבמרום, שהוא האמא קדישא המרחפת על בניה, ושם עקר מחשבתו וראשו. שאינו נותן דעתו על גשמיות המצוה כמו שהוא למטה, אף עקר מחשבתו דבוקה בסודה העליון שבמרום.

רק שמחמת שבחמלתו יתברך נתן לנו לטובותינו ימים שהם מסגלים לטהר עצמנו מכל טמאתנו, והנה אין לנו עוד עדין לשמח בגוף התורה הקדושה כי עדין אנו עוסקים לנקות החטאים, לפי המשל הנ"ל שאין לאדם לאכל כפי המרגל בעת נקיין המגלא וכו'.

נחזר לענייננו שמי הנקיין נמשכים עד החג, ואז מתחילים ימי השמחה שבגי ישראל משולים אז לבריה חדשה, כי עונותיהם נתכפרו וכל המגלא מקום הפאב נתרקן, אף צריכים עוד לרפאות פתח החתך.

טעם ארבעה מינים

על זה נתן לנו מצות ארבעה מינים ובכל הנענועים להביאם אל החזק, והוא ענין רפואה במקום החתך, כעין תחבשת או תפירות במקום נגע הגוף. ולכן נקראים ימי שמחה, כי הבשר בלוי והליחה שהמה חטאים ופשעים נתבערו לגמרי, וימשך בן רפואה יום אחר יום מכל ימי החג.

טעם נפלא לשאיבת רוח הקדש בשמחת השואבה על פי הנ"ל

ובזמן המקדש היה שמחת בית השואבה ודרשו חז"ל שהיו שואבים רוח הקדש, ולפי דברינו נכון מאד, כי כן הוא כאשר האדם אחר חלי אנושי מתחיל להתחזק על משענתו, אזי על פי חקי הרפואה שישב במקום אור צח ונקי שדות וכרמים כי שאיבת אור הטוב טוב לו מאד, וסמי הרפואות שעוסק בהם פועלים הרבה על ידי שאיבת אור טוב.

כן בעת שבגי ישראל עוסקים לרפאות מקום החתך להשלים ולחזק חיות הנפשי במקום החזק שאיבת רוח הקדש רפואה גדולה לקיים נפשו, והארבעה מינים שהמה לפי דברינו הוא תחבשת מסבת שאיבת רוח הקדש פועלים מאד פעלתם לקיום נפשו, כי נתעלפו מאד הן מהמפה גופא שהמה החטאים והפשעים וגם מהדודיים בשרון ומרירות לבם.

יום הושענא רבא

וביום הושענא רבא הוא ענין גמרי, ואז נתרפא מקום החזק לגמרי, ונעשו עוד הפעם בריה חדשה, ועוד ביתר שאת, כי בימים הקודמים רק יצאו מגדר הספנה, ועתה נתרפא מקום החזק לגמרי מבלי להעלות על שום לב שהיה בו איזה צמיחה לא טובה, לא יזכרו ולא יפקדו מכל וכל.

טעם הסעודה קטנה של שמיני עצרת

והנה כאשר זכינו לכל אלה נתן לנו השם יתברך חג הקדוש שמיני עצרת ושמחת תורה אשר נשמח בגוף

אשפזיון

דברי חיים

רבי חיים מצאנז זיע"א

הישיבה בסכה בקדשה חופפת למה שהיו האבות רעי צאן ומנהיגים כל מעשיהם הגשמיים בקדשה

ידוע שאבות העולם המה האשפזיון הבאים לסכה. והנה הן אמת שבאים האבות מלבשים לתוך הסכה וכמבאר בספרים הקדושים, ומשום הכי מזמנים להם מקום, אולם עקר הדבר שאור קדשת עבודתם ומדתם הוא שמאיר בסכה, והינו שמבאר שצריך כל אחד לומר מתי גיעו מעשי למעשי אבות (תנא"ר פכ"ה) כי כל אחד כלול מנשמות ישראל.

והנה באמת מצינו באבות העולם שעבדו ה' בכל עסקיהם גם בעבודתם בשדה ובמרעה צאן ובזה היה להם שכליות גדולות לעבודת ה', וכמבאר בספר המורה להרמב"ם ז"ל שהאבות היה להם פונה ודרך נעלם מאתנו לעבד ה' בענינים מהעולם בלא טעם, אך הוא לדרכו בחקירות, אולם אנו כפי מה שקבלנו מחכמי האמת כי עקר הוא לעבד ה' בעניני העולם כי בזה יוציא יקר מזולל ומפרסם אלקותו יתברך שמו כי הוא הבורא הכל למענו.

והנה לזה בראש השנה ויום הכפורים שעשינו תשובה על כל מה שעברנו והיה מסך בינינו לקוננו - ונשברו כל המחצות המפסיקות, ונאנחנו מתקרבים על כל מה שהלכנו לאחור וסרנו ממדותיו יתברך שמו ויתעלה, ומקבלים עלינו מעתה לעשות מצותיו באמת ואהבה.

צוה לנו תורה הקדושה לישב בסכה ולקשר עצמנו מכל עסקינו לה' הן באכילה ושתיה ושינה, וכלל הדבר תשובו כעין תדורו - שמחזיק כל אחד ולקבל על עצמו שיחופף עליו יראת ה' בכל מעשיו, ותכסהו בושם מהשם יתברך בכל אשר יעשה כל השנה כלה.

ולזה צוה התורה לישב בסכה שחופף עלינו קדשת השם ואהבתו אלינו, ואז מקבלים לעשות בכל מעשיו כפי מדות שעשו צדיקי הראשונים אבותינו הקדושים, ומחכים מתי גיעו מעשינו למעשיהם.

וזה הוא אשר האבות המה אושפזיון, הינו שכל אחד האיר מדתו הקדושה ביום אחד, ולקבל עליו בכל יום מדת צדיק אחד ולעבד ה' בכל מעשיו על פי מדות אותו הצדיק שבא לאושפזא ביומיה:

והנה סתרי ומגני א'ת'ה ראשי תבות וסופי תבות ג'מט'רא 'סוכה' עם הפולל, וזהו 'סתרי ומגני א'ת'ה', דהינו על ידי מצות סכה תהיה לי סתר ומגן, כי 'לדברך יחלתי' שכתבת בתורה 'כי בסכות הושבתי את בני ישראל' שהם ענני כבוד, וכשם שענני כבוד היו מגנים עלינו כך הסכה, וזהו 'לדברך יחלתי':

מנוחת זהב

רבי זושא מאניפולי זיע"א

מצוה סכה ממתקת הדינים לכל ימות השנה | רמז נפלא במדות הסכה

ודבר נפלא שמעתי במקרא קדש הנ"ל מכבוד קדשת אבי אדוני זקני הרב הצדיק הקדוש אלקי האי סבא קדישא הרבי רבי זיסא מהאניפאליע זצוק"ל, ומראש מקדמי ארש פרש המקרא קדש 'אלהים דבר בקדשו אעלה אחלקה שכם ועמק סכות אמדד' (תהלים ס ח), על דרך זה:

'אלקים' הוא מדת הדין, 'דבר בקדשו' בימים הקדושים והנוראים 'אעלה' כי מצאתי און לי על מה לקטרג, כי 'אחלקה שכם', ורוצה לומר דבש שס"ה ימים בשנה, וביום הכפורים כבר אמרו ו"ל (יומא כ.) 'דלית לה רשו לאסטוניה וגם ד' ימים שבין יום הכפורים לסכות אינם צריכים להמתקה כנודע, אבל על כל פנים נשארו עוד ש"ס ימים דאית לה לשיטנא רשות בהם וצריכים להמתקה, וזהו שכתוב 'אחלקה שכם' מספר ש"ס משאר הימים, והם צריכים המתקת הדינים.

ולעמדת זה אחר כך 'ועמק סכות אמדד', חמותי ראיתי אור ההמתקה במצות סכה, כי כשאמדד עמקה של סכה, שם רמז ויש מספר מכון להש"ס ימים להמתיקם ברחמים.

דסכה שעורה עד עשרים אמה, ואמה היא ששה טפחים, נמצא דפן אחד ק"כ טפחים, ובג' דפנות יש בסך הכל ש"ס טפחים, והיא הוי המתקה להש"ס ימים שפשנה שנמתקים בעמקה של סכה, וזהו שכתוב 'ועמק סכות אמדד'.

וזהו שרמז דוד המלך עליו השלום 'הנה טפחות נתתה ימי' (תהלים לט ו) רוצה לומר שמדת אמת ימי הצריכים למתוק במדתה של סכה שהם מספר ש"ס, ומצוה זו בעשותה פתקונה היא המתקה לכל ימות השנה להפך דין לרחמים, ודברי פי חכם חן (אמרי ברוך - לחודש ניסן):

לחזות בנעם ה'

רבי אברהם מסטריקוב זיע"א

'תשובו כעין תדורו' - להכניס אל הסכה את קדשת הבית

איתא בגמרא עבודה זרה (ג.) דמצות סכה נקראת מצוה קלה, דלית ביה חסרון פיס וכו', ואמות העולם בועטין במצות סכה אף שהיא מצוה קלה. צריך באור מדוע בועטים הגוים במצות סכה.

ונראה, דבכל מצוה יש דבר שמיוחד את המצוה, ועל ידי זה שעושה זאת האדם, מקדש שם שמים ומקנים רצון הבורא. כגון בחג המצות בעת שמנקים וממקרים הבתים לכבוד יום טוב, מתעלה כבוד ה', וכן בראש השנה בתקיעת שופר וכו'.

והנה בחג הסכות צוה הקדוש ברוך הוא על ישראל 'תשובו כעין תדורו', ולא מצינו בזה שום חדוש שצריך לנהג אחרת מכל ימות השנה, אלא רק שהאדם עוזב את הדירת קבע ועובר לדירת עראי.

והכונה בזה, כי היהודי כפי שמקדש מעשיו בביתו במשך כל ימות השנה, וגורם לקדוש ה' בהנהגתו בבית, נדרש ממנו שגם בחג הסכות ביישיבת עראי יכניס אל הסכה את הנהגתו הגורמת לקדוש ה', 'תשובו כעין תדורו'.

ולכן הגוים הרחוקים מכל דבר שבקדשה, נבצר מהם להבין איך אפשר לקדש שם שמים ב"תדורו", הינו בדרך החיים שבכל יום ויום, ומיד הם בועטים במצוה. ולכן נתנה מצות סכה לישראל דיקא, שמקדשים מעשיהם בכל יום ובכל שעה, 'תשובו כעין תדורו':

שערי ארוכה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הסכה מגנה מהמזיקים וזכר לענני הכבוד

סתרי ומגני א'ת'ה לדברך יחלתי (תהלים קיט קיד). גם זה מתפרש על הדרך שכתבנו דאות סמ"ך רמזו בה סמיכה והגנה, וסכה גם כן מתחלת בסמ"ך והיא כנגד אמה, לפיכך מצות סכה היא מגנה ומצלת. ומצינו דבר זה מפרש בתורה (ויקרא כג מג) 'למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל', והם ענני כבוד. וענני כבוד היו מגן וצנה לבני ישראל מכל צד מן העליונים ומן התחתונים, הכי נמי מצות סכה שהיא כנגד ענני כבוד מגנה על האדם.

ארבעה מינים

אור המאיר

רבי זאב וואלף מ'טומיר זיע"א
על ידי השתוקקות וצפיה לקיום המצוה
נדחה הרע מקרב האדם

שומר מצוה לא ידע דבר רע (קהלת ח. ה). ירצה, מי שהפך את חזקתו ונאמנה את אל רוחו, להמתין בפנימיות מחשבתו לומר מתי יגיע עת וזמן עשיות המצוות התלוים בזמן, כגון מצוות ספה ולולב ומיניו ואחריו וכדומה ממצוות התלוים בזמן, ולרב חשקו ותשוקתו החפץ בקיום המצוות, מתלהב בקרבו למהר עת בא זמנים המגבילים, בכדי לקיים בעתם ובזמניהם.

הנה איש משפיל כזה נקרא 'שומר מצוה', יושב וממתין עת זמן המצוה, ומצפה לקימה בהתלהבות גדולה. ותועלתו גדולה ופעלתו לפניו, אשר בין כך 'לא ידע דבר רע' - ירצה בין שהוא מקשר בפנימיות מחשבתו כל חלקי עתיו ורגעיו, אל רוממות אלהותו ויחברו, ותענוגים טעמי המצוות אשר בהם משים מגמתו וחסצו, וממתין ומצפה עת בואם (פרשת בחוקתי ד"ה אם בחוקתי):

אילה שלוחה

בשם רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א

'בערב תאמר מי יתן בקר' - השתוקקות וצפיה כל ליל א' של סכות לקיום המצוה

שמעתי אומרים בשם הרב הקדוש מורנו הרב רבי צבי הירש זללה"ה מזידיטשוב על פסוק 'בבקר תאמר מי יתן ערב' (דברים כח טו), זה ערב פסח שאיש ישראל משתוקק להגיע לליל שמורים, ובערב תאמר מי יתן בקר' זה ליל סכות, פי' דע מהרב הקדוש מבארדיטשוב שהיה נעור כל ליל א' של סכות מחמת געגועים להגיע עת מצוות נטילת לולב (פרשת וילך):

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

בעת נטילת ארבעה מינים על האדם להתחדש כבריה חדשה ולקבל על מלכות שמים על כל אבריו

הד' מינים הם דגמת קומת האדם. כמו שאמרו ז"ל (ויק"ר ל יד) הלולב ושרתו קומת האדם עם השדרה, ומה שיוצאין העלין מן הלולב למעלה מהשדרה רומז להמח שממנו נמשכת השדרה, והאחריו דומה ללב, והערכה לשפתים, וההדס לעינים.

וצריך האדם כשלוקח הלולב והמינין שעמו והאחריו, לחשב לתקן מה שפגם באלו האברים שהם מינים רומזים עליהם ולעשות עצמו כבריה חדשה, לקח את האברים האלו שהם כלל הגוף מתחת פת היצר הרע שמשל עליו, רק יתן אותם לממשלת היצר טוב:

באורו של חמה

רבי חיים מאיר מוויז'ניץ זיע"א

על ידי אחדות נשלים השם

וזוה אפשר לפרש באמירת ה'יהי רצון' שאומרים לפני נטילת לולב: 'אותיות שמך המיוחד תקרב אחד אל אחד והיו לאחדים ביד', 'אותיות שמך המיוחד' איך אפשר שיהיה השם מיוחד, והינו שיהיה יחד ושלם, העצה היא 'תקרב אחד אל אחד' שיתחברו שני אוהבים יחד, והיו לאחדים ביד', 'ביד' בגימטריא שם הוי"ו ברוף הוא שיהיה השם שלם. 'אחד' גם בגימטריא 'אברה' שיהיה ב' פעמים אברה, הן אהבת הבורא והן אהבת ישראל, ועל ידי שניהם יהיה השם שלם:

סכות שחל בשבת

בני ישישכר

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

חכמים בטלו מצוות עשה שקדשת השבת משלימה אותם

ויבוא יעקב שלם עיר שכם (בראשית לג יח). יש לרמז מה שגזרו חז"ל בשב ואל תעשה לבטל שלשה מצוות בהגיע זמן מצותן בשבת, והינו שופר לולב מגלה, כאמרם בכמה מקומות (ר"ה כט: סוכה מד. מגילה ד:). הינו טעמא דשופר והינו טעמא דלולב והינו טעמא דמגלה.

והנה בודאי כל משפיל יבין שהגם שגזרו חז"ל לבטל מצוות אלו ביום השבת בכדי שלא יבואו לידי חלול, עם כל זה השכל מחיב שבודאי לא היו גוזרים לבטל מצוות עשה הבאה מזמן לזמן אם לא שידעו אשר כח וסגלת השבת תעמד במקומה.

דאי לא תימא הכי קשה קשית הראשונים (תוס' מגילה ד. ד"ה ויעבירו, ר"ן ר"ה ת. ד"ה והיינו טעמא) למה לא גזרו בקריאת התורה, ולמה לא גזרו על מצוות מילה בשבת, על כרחך צרכינו למימר שהם ידעו שהתקון שנעשה על ידי ג' המצוות הנ"ל, הנה ישלם בקדשת השבת.

בשלושת שמונתיה של השבת נרמז סגלת ג' המצוות הנ"ל

ונראה לי דהנה מכנים לשבת בג' שמות הינו 'שבת כלה מלכתא', בשמות הללו נרמזין סגלת מצוות הנ"ל אשר יכולים לפעל פעלתם על ידי קדשת היום וכו' (ראה דברי הבני יששכר באריכות).

רמז בתורה לענין זה

ומעתה אומר לך דלכא מידי דלא רמיזי באורייתא, 'ויבא יעקב' (כל בית יעקב) 'שלם' (ראשי תבות שופר לולב מגלה, שלש מצוות אלו באים שלמים ומשלמים) 'עיר שכם' (ראשי תבות שבת מילה מלכתא), 'עיר' לשון התעוררות, כשמתעורר קדשת יום השבת אשר קדשת היום יבנה בשלשה שמות הללו, הנה עצם קדשת היום פועל תמורת השלש מצוות הללו, וקילורין של מלך אינו חסר, וכל העדה כלם קדושים ותמימים ומשלמים לפני היצר כל הוא אלהינו.

ומעתה לא קשה קשית הראשונים למה לא דחו מילה וכן קריאת התורה, משום דלא דחו רק המצוות אשר קדשת היום משלים במקומם (מאמרי השבתות מאמר ט):

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

בשבת אפשר לקבל הארת הסכה אף ללא נטילת הארבעה מינים

כלל בני ישראל הם בעלי תשובה בעשורת ימי תשובה, ולכן נתן לנו הסכות אחר כך, שהוא מה שחל שם שמם על הסכה (סוכה ט). והארה זו חופפת על בני ישראל, ועל ידי הלולב ומיניו נוכל לקבל הארה זו בלב ונפש.

ולכן איתא (סוכה פ"ג מ"ד) שאין נוטלין הלולב בשבת, כמו בתפלין שאין צריך בשבת. שעל ידי התפלין מקבל אדם הארה המיוחדת אל איש ישראל מה שהוא למעלה מציור הגשמיות, אבל בשבת שהן עצמן אות ויורד נשמה יתרה ומתקדש כל איש ישראל, ויכול לקבל אותו ההארה בלי תפלין.

וכמו כן בהארת הסכה בשבת קדש - נוכל לקבל שיאיר אותו ההארה וההנהגה שלמעלה מהטבע בלא הארבעה מינים, כי שבת הוא יומא דנשמתין ולא דגופא (זוהר ח"ב רה). (תרנ"א):

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראלי יצחק מאלכסנדר זיע"א

בסכות שחל בשבת אין מתיראים משום קטרוג מחמת רבוי האור

תוך אמוני עם סגלה (לכה דודי). שבת הוא אור הפנימי וסכות הוא אור המקיף, וסכות שחל בשבת הוא ברבוי יתיר יסגי, וזהו 'חדו סגי ייתי ועל חדא תרתמי' (ומירות לליל שבת), כי השמחה הוא בשלמות.

והענין השמחה היא שזוכה למחילת עונות, כמאמרם ז"ל (שבת קיח:) אפלו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, 'שומר שבת מחללו', אל תקרי מחללו אלא מחול לו.

אך איך נוכל לבוא לזה, הלא המקטריגים אינם מניחים אותנו. אכל היום כי האור הפנימי והיצוין מקיפים אותנו אין אנו מתיראים משום דבר, ובפרט היום אושפיזא דיעקב אבינו עליו השלום שנתעורר נקדה הפנימיות. רק העקר היא אם הוא באמת:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

בשבת בה יש דעת יש חשש שעל ידי נטילת הלולב תתרבה הדעת ויהיה חקמתו מרבה ממעשיו

במשנה (סוכה מא:) יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת כל העם מוליכין את לולביהן לבית הכנסת, ובגמרא (מג.) דבזמן המקדש דחה יום ראשון את השבת אף בגבולין, והאידינא לא דחו.

יש לומר הטעם, דהנה לולב הוא המשכת הדעת, וכמו שאנו אומרים (יהי רצון קדם נטילת לולב) 'תשפיע שפע ברכות מדעת עליון וכו'.' ונהנה שבת היא בעצמה דעת, כמו שגאמר (שמות לא יג) 'לדעת כי אני ה' מקדשכם'.

ואם היו ממשיכין בשבת דעת גם על ידי הלולב, תתרבה הדעת מאד יותר מכפי הכלים, ושמא חס ושלום תהיה חקמתו מרבה ממעשיו, ויכולים לצמח מזה חס ושלום דברים לא טובים. וזה שרמזו שם יעבינו ארבע אמות ברשות הרבים, והבן.

אבל בזמן המקדש שהיו אז יותר מצות במעשה ומוספין פרים י"ג אילים שנים י"ד כבשים, שוב אין לחוש (סוכות תרע"ב):

אמרי נעים

רבי מאיר מדז'יקוב זיע"א

רמז נאה למצוות שופר לולב ומגלה המתקיימות בשבת רק על ידי דבור

מצינו (מגילה ד:) בג' מצות דכשחל בשבת בטלו משום גזרה דרבא שםא יעבינו כו', והן המה 'שופר לולב מגלה'. ויתכן אשר רבה דיקא גזר גזרה זו בהג' דברים, יען שהסופי תבות של ג' אלו הם אתון 'רבה'.

אכן אף שבטלו פעלת המעשה, בכל זאת נזכרים בדבור, כגון בפסוקי שופרות, וכן בלולב ומגלה, הפיוטים ושירות ותשבחות שיש להם שיכות והתייחסות למצות אלו.

וכמו שפרשו בספרים 'לפעלות אדם בדבר שפתיך אני שמרתי ארחות פריץ' (תהלים יז ד), הרצון דמה שצריך פעלה, לפעמים נעשה בדבר שפתיים לבד, לאשר 'אני שמרתי ארחות פריץ', ששומרים שבת לבד להעביר ד' אמות ברשות שהוא פריץ ואינו רשות היחיד, עין בדבריהם.

וזהו מטרת פונת הקרא 'דרש טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו' (אסתר י א), כי 'טוב' רמז לשבת, הנקרא בשם מתנה טובה בבית גנזי (ביצה טז:), וכאשר איתרמי בשבת, אז רק דובר 'שלם', כי 'שלם' ראשי תבות שופר לולב מגלה לא נעשה בפעל ממש, רק הכל נרמז בדבור לבד (מבן המחבר):

שמחת בית השואבה

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

מעלת מי מעין - מטהר בכל שהוא ובזוחלין

ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה (ישעיה יב א). המעלה במי מעין על שאר מימות היא: א, מעין מטהר בכל שהוא. שאר מימות צריכים שעור בכמות המים, אבל מי מעין, מפני שהם מחברים להמקור, אין נוגע בהם שעור בכמות, אלא נוגע האכיות, ומטהרין בכל שהוא.

ב, מטהרין בזוחלין. שאר מימות צריכים להיות נתונים במקום מסים, שמקום זה מכיל ומודד אותם, אבל מי מעין – אם הם מחברים עם המקור, אינם צריכים לזה.

משמעות הדבר ברוחניות

הכונה בזה ברוחניות: אם רוצים ללכת עם הכחות הפרטיים ועם חשבונות פרטיים, בהפסק מהמקור – אזי יש צורך בכמה תנאים:

בהכרח שיהיה 'שעור', צריך שיהיה לו די שכל ודי כחות, ושעור 'שכל' גופו עולה בהם, ושעור זה צריך להיות משער ומדוד על ידי דבר שחוץ ממנו, דהינו שגם מצד הזולת יסבם שהשעור שלו הוא מספיק.

ואם אין לו תנאים אלו – הרי בנוגע לטהר את הזולת, אין מה לדבר כלל; ועוד יש מקום לומר שהמים עצמם יהיו מקבילים טמאה.

אבל בשעה שמקשרים להמקור, להמעין – אזי מטהרים בכל שהוא ובזוחלין. אין שום תנאים. בין אם הכחות שלו הם ברבוי או במעוט, ואפלו 'כל שהוא' בלבד, ונוסף לזה הלא הם גם 'זוחלין' – מכל מקום, מפני שהוא מקשר עם המקור, צועד הוא על 'כתפים רחבות'. ולא זו בלבד שהוא אינו מקבל טמאה, אלא אדרבה – הוא מטהר את כל הטמאות, אפלו טמאה חמורה ביותר (מי חטאת), בין שבה לא נוגע הכחות שלו, להיותו מקשר להמקור.

ענין נסוך המים בעבודת האדם - קבלת על

על פי זה יובן הענין ד'ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה': הענין דנסוך המים בעבודת האדם ברוחניות הוא – קבלת-על, שזהו החלוק בין יין ומים:

יין – יש בו טעם, דענינו ברוחניות – הכנה והשגה; מים – הם דבר שמצד עצמו אין להאדם טעם בזה, והוא עושה זאת רק מצד קבלת-על. הוא אינו מתחשב בעצמו, אף מתקבל הענין בשכלו, אלא מתקשר עם המקור, ומקנים זאת בקבלת-על.

בשעה שישנו אצלו הענין ד'ושאבתם מים בששון', יש לו מעט מים פשוטים, דבר שאין לו בו תענוג, ואף על פי כן הרי הוא שואב אותם בשמחה, בין שעתיד לנסכם על גבי המזבח לפני הקדוש ברוך הוא, כפי שצוה הקדוש ברוך הוא – אזי נעשה זה במילא 'ממעיני הישועה', שנעשה מי מעין המחבר למקור ומטהר בכל שהוא ובזוחלין, ונמשך ישועה בכל הענינים, שלא לפי צורך כחותיו כלל, בין שהוא מיחד עם המקור (חלק ב עמ' 419-420):

שמחת תורה

דברי בינה

רבי יצחק יעקב מביאלא זי"ע

בשמחת תורה מתעלים כל איש ישראל
אף הפחותים והנמוכים

ענין שמחת תורה הוא, שאז, אחר כל הימים
אלו הקדושים, זוכין ישראל לילך בדרך
התורה, שנה עקר השמחה וההדרה לפניו
יתברך. והנה בעת שמחת המלך אז הוא
מקרב לכל האנשים, אפלו להפחותים
והנמוכים. כמו כן בשמחת תורה מתעלים
כל איש ישראל, אפלו הפחותים והגרועים
שאין בהם שום דבר טוב חס ושלום, רק
מה שהם מכנים בשם ישראל – גם הם
יכולים אז להתקרב ולהתעלות למלך הכבוד
ביום שמחתו (פרשת נצבים עמ' קלט):

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זי"ע

בשמחת תורה צריכים לשמח שמחה
גדולה מאד

ל'מנצח על השמינית' (תהלים יב א).
'השמינית' ראשי תבות ה'יום
יום ש'מחת תורה נ'שמחה מ'אד י'חד,
לרמו דביום שמחת התורה צריכים כל
ישראל לשמח שמחה גדולה עד מאד על
גמרה של תורה וגם על התחלתה.

והנה על השמינית' גימטריא 'בראשית'
עם הפוללים, לרמו על התחלת
התורה. ואפשר דלזה רמו נמי דוד המלך
עליו השלום שאמר (שם קיח כד-כה) 'זה
היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, אנא
ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא.
'זה היום עשה ה'', הוא יום שמחת
התורה, נגילה ונשמחה בו, שתי שמחות,

אחת כנגד גמרה של תורה ואחת כנגד
התחלתה.

וכנגד גמרה של תורה אמר 'אנא ה'
הושיעה נא', דהינו ששואלים
ומבקשים מלפניו יתברך שיושיענו ויכפר
וימחל לנו על כל עונותינו וחטאתינו של
השנה שעברה, ובה שנה לשון תשובה.
'אנא ה' הצליחה נא' כנגד התחלת התורה,
שאנו שואלים ומבקשים מלפניו יתברך
שיצליחנו בשנה זו הבאה עלינו לשלום
בתורה הקדושה, לעסק בה לשמה ולקיים
כל מצותיה, וזהו לשון 'הצליחה':

עקר תפלתנו להצליחה בתורה ומצות

והנה 'הצליחה' במלוי ה"א צד"י ל"מ"ד
יו"ד ח"ת ה"א גימטריא זה התורה',
להודיע שהצליחה הזאת שאנו שואלים היא
להצליחת התורה. עוד, 'הושיעה הצליחה'
עם שני פוללים גימטריא 'המצות' עם
האותיות, לרמו דעקר תפלותינו ובקשותינו
הוא שיעזרנו השם על כבוד שמו לעסק
בתורה ולקיים מצותיה, כי זהו עקר העולם
ועקר האדם, ועל זה אנו אומרים 'אנא ה'
הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא' (פרשת ראה):

באר יעקב

רבי יעקב ישכר בער מנדבורנא זי"ע

כל עבודות הימים הקדושים חטיבה
אחת לזכות ולבוא לאתה הראת לדעת'

איתא בספרים בשם צדיקים, שתכלית
כל עבודות הקדש בהדש אלו
ובימים הקדושים שעברו עלינו בחדש
תשרי, הוא להגיע ביום טוב של שמיני
עצרת לאתה הראת לדעת כי ה' הוא
האלקים אין עוד מלבדו.

והבאר בזה, שעל מנת לזכות להשגה

כל שהיא שיה' הוא האלקים, צריך עבודות
רבות ומצות קדושות של הימים הקדושים,
ועל ידם אולי יוכל האדם לזכות להשיג
והקבין שיה' הוא האלקים אין עוד מלבדו.

ועוד יש לומר, על פי מה דאמרנו בשם
צדיקים, שמעלה מיוחדת יש למצות
סכה בכף שכל גוף האדם נכנס אל תוך הסכה,
'מ'גייט אריין מיט די שטינוועל', כלומר שאף
הלבושים הפשוטים ביותר נכנסים לסכה.

והכונה בזה שהאדם נכנס אל תחת צלא
דמהימנותא ומכניס עמו את כל
חלקיו, ואף החלקים הגשמיים שבו מתנתקים
מחמירותם ונכנסים בצלא דמהימנותא.

והן נודע שכפי מה שהאדם זוכה להתנתק
מן הגשמיות וחמירות עולם הזה, כך
הוא זוכה להשגת הבורא. לפיכך אחר חג
הסוכות שבו נכנסים לגמרי תחת צלא
דמהימנותא, יכולים לזכות לאתה הראת
לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו:

פרדס המלך

רבי פנחס סאסי מסטאניסלאב זי"ע

עם עזיבת האושפזין האדם בעצמו
הוא השמחה

והיית אף שמח (דברים טו טו). כי בחג
הסוכות היה אדם שמח עם שבעה
אושפזין עליונים כנודע (וזהו ח"ב כג-כד),
ועכשו בליל האחרון של יום טוב נשאר
האדם יחידי. וזהו 'והיית אף', בטעם
הפסוק 'וישאר אף נח' (בראשית ו כג). 'שמח',
שאתה בעצמך תהיה בשמחה, כי לעולם
יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי
אברהם יצחק ויעקב עליו השלום (תנא"ר
פכ"ה), ודו"ק היטב:

אוצרות גאוני הדורות

ולמה פטורות מן הספה. וכן יש לתן טעם
למה הגרים חבים בספות, הרי הגרים לא
היו תחת ענני כבוד כדאיתא בספר הזהר
שערכ רב לא היו ענני כבוד קולטין אותם,
והספה רמו לענני כבוד.

אך עם האמור אתי שפיר, שתכלית עקר
מצות סכה הוא להורות פחה של
תשובה שנמחלו על עון העגל וחזרו ענני
כבוד בעד התשובה, ולכן אין עושין זכר
על המן ובאר כי אם דוקא על ענני כבוד,
ואם הנשים הגם שהיו תחת ענני כבוד,

כן בי"ד בתשרי העבירו קול במחנה, ולכן
ביום ט"ו שפבר נשלמו המעשים חזרו
העננים, ולזה נחא דאין אנו עושין אלא
זכר לעננים דוקא, משום שנסתלקו וחזרו
בשכיל שעשו תשובה, להודיע פחה של
תשובה.

ובזה נבין טוב טעם למה הנשים פטורות
מן הספה, ואם תאמר שהיא מצות
עשה שהזמן גרמא, והרי מגלה היא מצות
עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות, וכן מצה
דפסח, משום שאף הן היו באותו הנס,

ערוגות הבשם

רבי יצחק בדרשי זצ"ל

תכלית מצות הסכה להורות גדל כחה
של התשובה

והנה על קושיא הנזכרת דלמאן דאמר
ענני כבוד היו למה לא היה המצוה
בניסן, ראיתי בספר לבנת הספיר שכתב
דבעון העגל נסתלקו ענני כבוד, ואחר כך
חזרו בזכות אהרן, וחזרתם היה אחר
שנצטוו במשכן, והצווי היה מוצאי יום
הכפורים, ונדבת משכן היה לשני בקרים
כמו שכתוב (שמות לו ג) 'בבקר בבקר, אם

'ראשון לחשבון עונות', הינו יום הראשון של חג סוכות הוא ראשון בהכרעתו אצל חשבון עונות, כאשר זה לעמת זה יגשו העברות נגד המצות לשקל כנגדן, אזי מצות סכה וד' מינים יעמד בראשון ברב עזו בתקפו להכריע לכף זכות. (פר' אמור)

אשי ישראל

רבי ישראל ברוך זצ"ל

אסיפת כל חטאי השנה לעשותם זכיות

והג האסיף תקופת השנה (שמות לר כב). יש לומר טעם על מה שנקרא סכות 'חג האסיף' מלבד הפשטות שאז זמן אסיפת תבואות, על פי דברי רבנו בעל קדשת לוי זל"ה ז"ע על הפסוק 'ולקחתם לכם ביום הראשון', שדרשו בו ז"ל (תנחומא אמור כב) 'ראשון לחשבון עונות', ואמר הרה"ק הנזכר דהפנה כי הקב"ה אינו מדקדק בפרוטרוט בחשבון עונות ישראל לחשבן היטב, רק ביום ראשון של סכות שאז באין ישראל לתשובה מאהבה, ולא כן בראש השנה ויום הכפורים רק יראת חרדת הדין, אבל בסכות זוכין לאהבה ואמרו ז"ל (יומא פו:) בתשובה מאהבה זדונות נעשים בזכיות, לזה אז הקב"ה מחשב בחשבון מדקדק כל חטא וחטא כל יעדר ויחסר אחד פי זכיות הנה, וזהו 'ראשון לחשבון עונות' עכ"ד.

ומטעם זה אפשר לומר נקרא סכות חג האסיף, כי אז אוסף השי"ת כל עונות מהשנה למען לעשותם זכיות, וזה אמרו תקופת השנה הינו חובות מפל השנה, על דרך אמרם במסכת אבות (פ"ג מט"ז) 'והחנני מקיף ופרש הרע"ב ומאמין לכל הבא לטל, כך בני אדם חוטאים בכל יום והקב"ה ממתיך להם עד בא עתם, יעין שם. (פר' כי תשא)

מזבח אליהו

רבי אליהו הכהן זצ"ל

שכר מצות סכה - ישיבה בסכה לעתיד לבוא

בסכת תשבו שבועת ימים כל האזרח בישראל יושבו בסכת (ויקרא כג מב). יש לפרש עם מה דאיתא בילקוט שהמצוה שאדם עושה בעולם הזה היא עצמה השכר, כיצד הכתיר עצמו בתפלין מכתיירים לו כתר לעולם הבא, יושב בסכה עושין לו סכה, וזהו ש'שכר מצוה מצוה', ששכר של מצוה המצוה עצמה, כמו שפרשתי בפרקי אבות. וזהו הרומז פה בסכת תשבו

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל שרגא פנקל תאומים זצ"ל

הכרעת מצות הסכה

איתא במדרש (תנחומא אמור כב), הביאו הטור בארח חיים הלכות סכה (סי' תקפא), מאי 'ביום הראשון' ראשון לחשבון עונות, וכל המפורשים האריכו למעניותם בפשט המדרש רבה להבין מאיזה טעם נקרא ליום ראשון שכתב הסכות 'ראשון לחשבון עונות'.

ומה שנקראה לדעתי בזה, דהנה מבאר במסכת קדושין (מ:) לעולם יראה אדם את עצמו כאלו העולם חציו חיב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת הכריע במעשיו את כל העולם לכף זכות, ולהפך עשה עברה אחת הכריע כל העולם לכף חוב. מבאר מזה דיש כח לפעמים במצוה אחת כאשר העולם שקול להכריע כל העולם לכף זכות.

והנה איתא במדרש רבה ששקולה מצות סכה נגד כל המצות שבתורה, וכן הוא ביוצר ליום ב' דסכות, ולפי זה ממילא גם כן יש כח במצות סכה כאשר העולם שקול חציו חיב וחציו זכאי, שיהיה מצות סכה מכריע העולם לכף זכות, ולעמד כנגד העברות שבכף השני.

וזה אשר חשב השם יתברך לטובתן של ישראל כדי שיצאו זכאים בדין, כי חשב השי"ת לאחר שצוה לישראל להרבות בעשית מצות כמו קיחת הלולב ואתרוג וד' מינים למען הרבות שכרם, אולי יוכל להיות ח"ו שלנגד כל המצות שיעשו יבואו העברות להכריע אותם לחובה, ובמה יהיה חזק כח המצות להכריע נגד העונות לכף זכות, לכן במקוון תכף אחר שמתחילין לחשב העברות והמצות, דהינו ביום הראשון דחג הסכות כמבאר בטור הנ"ל שאז מתחיל החשבון, כי ביום הכפורים נמחלו להם העונות לישראל, וגם בכל הארבעה ימים שבין יום הכפורים לסכות אין להם מבוא לעשית עברות כיון שעוסקין כל אותם הימים בקניית האתרוג והלולב, באותו היום גופא בהתחלת החשבון הקדים להם השי"ת תרופה זו לתן להם ברב טובו וחסדיו מצות סכה שהיא שקולה בכל מצות התורה, כדי שעל ידי מצות סכה שגדולה כל כך יהיו ישראל בטוחים שחלק הזכיות יעלו על העונות להכריע המשקל לכף זכות.

ולפי זה עולה שפיר דברי המדרש רבה הנ"ל היטב שפרש יום ראשון

אין להם לעשות זכר, יען בסכתן לא נסתלקו ולא חזרו, כי הנשים לא חטאו בעגל.

אבל הגרים שהם היו עקר בעון העגל, לפיכך הגם שלא היו פחת ענני כבוד חייבים בסכה, שהיא להורות כחה של תשובה, שעל ידי חזרת ענני כבוד בט"ו נתבשרו שנתקבלה תשובתן ונמחל עון העגל. (פר' פנחס)

בית נפתלי

רבי נפתלי שוורץ זצ"ל

שכר תשובה מאהבה או בעולם הזה

איתא במדרש (תנחומא אמור כב) 'ולקחתם לכם ביום הראשון' ראשון לחשבון עונות. וידוע מה שכתב הקדשת לוי דיש ב' ענייני תשובות, תשובה מראה ותשובה מאהבה, ואמרו רז"ל (יומא פו:) דתשובה מראה זדונות נעשה כשגגות, ובאהבה זדונות נעשה כזכיות.

והנה עד אחר יום הכפורים עושין בסתם רק מראה ועדין הני כשגגות, אולם בסכות דנוטלין לולב ועוסקין במצות עושין מאהבה ונעשים בזכיות, שוב לוקחין לחשבון העונות למען ידעו סכום הזכיות, ולכן שפיר דרשו רז"ל 'ראשון לחשבון עונות'.

ואמרו"ר הגאון זצוק"ל הוסיף לפרש מה שאמרו 'לחשבון עונות' במה שפרש הגאון רבי אליהו ווילנא זצ"ל מה שאיתא במתניתין (אבות פ"ג מ"א) 'ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון', דכפל בלשון, ופרש דידין הוי לעברה גופא, 'וחשבון' קאי בלוי הזמן, שלא עשה בזמן עשית עברה שום מצוה. ולפי זה עתה בתשובה מאהבה שנעשה זכיות יש לו ותור גם מ'חשבון עונות', הינו העת, שהכל נתהפך לזכיות, וכן כתב בישועות יעקב.

ויש לומר דכיון דכל הזכיות אינן צומחין רק ממה שנתהפך מעברות, אם כן הסבא נותנת שיהיה שכרו בתשובה מאהבה בעולם הזה וכנ"ל, ומצינו (סוכה מ.) דמלת 'לכם' דרשו לכל צרכיכם, ואם כן זהו שאמר הכתוב ולקחתם לכם והינו צרכיכם בעולם הזה, ביום הראשון דהוי ראשון לחשבון עונות מהפוך לזכיות, ועל ידי זה תקחו 'לכם' הינו צרכי עולם הזה. (דריש

את חלקי האדם עצמו הנחשלים ממנו ולאספן אל הספה, ולכך נקרא 'חג האסיף' שאוסף את כל החלקים שבאדם, גם אלו החלקים הנחשלים שכל השנה הענן פולטן, וספה כנגד ענני פבור וקולטת את כלם.

(סוכות תרפ"ה)

ידי הלוי

רבי יוסף דב יונגרייז זצ"ל

ראית הכוכבים בסכה סימן על מעלת השלום

בשו"ע (או"ח סי' תרל"א): ה'רף הסכופך להיות קל כדי שייראו ממנו הכוכבים, ע"כ. ומקור דין זה הוא מהירושלמי שהובא ברא"ש.

ונראה לעניות דעתי לתת טעם לדבר בדרך דרוש, דהנה ידוע כי הספה מסמל לשלום, וכמו שאנו אומרים בתפלה 'הפורס סבת שלום עלינו' וגו', ולכן אין הדרך לעשות מחלקת בעת שיושבים בספה.

והנה ידוע מאמרם ז"ל (רש"י בראשית א טז) שהטעם שבא הקב"ה את הכוכבים, היה כדי להפיס דעת הלבנה על שמעטה לפיכך הרבה את צבאיה, הרי שהכוכבים נבראו כדי לעשות שלום בין החמה והלבנה, ולכן צריך שיוכל לראות את הכוכבים בעת ישיבתו בספה, כדי להזכיר לאדם להיות תמיד בשלום ולהרחיק את עצמו ממחלקת. (סוכות)

דרך אמונה

רבי מנחם מנדל שטן זצ"ל

דקדוק הדין עם הצדיקים

אתרוג בשמאל ולולב בימין רמז קצת, כי האתרוג רמז לתלמיד חכם, והלולב ומינוי רומזים לבינונים ורשעים כמו שאמר המדרש, וידוע מאמר המשנה (אבות פ"ד מ"ג) ששגגת תלמיד עולה זדון, והשם יתברך מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, לכן האתרוג נטל בשמאל רמז לדין אשר ידקדק עליו, והלולב בימין שזדון שלהם עולה שוגג ונדונים מצד החסד.

שמאל דוחה וימין מקרבת

עוד רמז, כמו שנטל הלולב בפני עצמו ואתרוג בפני עצמו, כן צריך התלמיד חכם להרחיק עצמו מן ישיבת עם הארץ, ומכל מקום תהיה שמאל דוחה וימין מקרבת, כי התלמיד חכם יהיה מקרב את הכל ומתרחק מן הכל, לכן צריך לקרב

(בראשית לג יז) וישב ביום ההוא עשו לדרך שעיירה ויעקב נסע סכתה' וגו' כדאיתא בתקוני זהר (תי"א), ונתמצית דבריו דעשו הוא עמלק, ובעמלק כתיב (דברים כה יח) ויזנב בך כל הנחשלים אתריך' וגו', ודרשו חז"ל על זה (עיי"ש ברש"י ובמגילה יח) שפולטן הענן, וחג הסוכות מאסף הכל אל תוך הספה שהוא כמו לתוך הענן, דספה כנגד ענני הכבוד.

ועל זה מרמז גם מה שאוגדים את הערבה יחד עם שאר המינים אף על פי שאין בה לא טעם ולא ריח, שמרמז בזה שאפלו הנחשלים אתריך' גם בן הספה קולטתן ואף אם רוצה להפיל בתוך הפלל, ועל זה מרמז דערבה, פרוש חלק, הינו ששומר פיו ולשונו מלדבר לשון הר, שהוא כמו שנאת חנם כמבאר ביומא (ט:), עין שם.

והנה כתיב כאן ויזנב בך כל הנחשלים אתריך', הינו שיש בכל אדם חלקים הנחשלים אתריו ואין הענן קולטן, וגם אלו החלקים נאספין אל הספה ויש להם עליה בסכות.

ועל זה מרמז מה שאמרו חז"ל במסכת סכה (יד) נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים בשרה, ובלבד שלא יישן תחתיו וכו', ובספה (כ:) איתא הלשן תחת המטה בספה לא יצא ידי חובתו, אף דדינים אלו שייכים גם באכילה וטייל, מפל מקום התכמים ז"ל דברו רק בשנה, ומשמע מזה דיש יתרון בשנה בספה על שאר עניני דירה המחזקים בספה, והינו משום דבשעת שנה אין באדם דעת, והרא"ש פ"ח דגטין סי' ד' כתב דישן גרוע מחרש ושוטה, ולא מצינו שום מצוה בתר"ג מצות בפרט בשעת שנה ונענן בתוספתא פאה דאיתא רבוחא גבי מצות שכתה שהיא בלא דעת, ומפל מקום שם אינו חדוש כל כך, בין דעל כל פנים האדם הוא בר דעת, ובר חייב במצות, מה שאין כן ישן חשיב כאין בו דעת כלל כמו שכתב הרא"ש הנ"ל.

וכאן מצוה זו של שנה בספה, המצוה היא רק בלישן שאינו בר דעת כלל, ודבר זה הוא חדוש גדול, ומרמז בזה שגם הנפש הבהמית של האדם מתעלה בספה, כי גוף האדם בלעדי הדעת נמשל כבהמה נדמה, וכמו שהאריך בזה בספר החנוך מצוה ת"ל עיי"ש בדרךיו.

והנה פעלת הלולב היא להכניס את בני האדם הנחשלים מן הפלל ולקרוב אל הקדשה, ומצות ספה היא כדי להכניס

שבעת ימים, ושכר מצוה זאת שכל האזרח בישראל שהם הצדיקים שקימו המצוה, ישבו לעתיד לבוא בסכת. (פר' אמור)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל

הסתופפות כל ישראל תחת כנפי השכינה

נראה לי לפרש ולקחתם לכם וכו' ושמחתם לפני ה' אלמיתכם וכו' בסכת תשבו וכו', כי שני מצות אלו שייכים להדדי, כי כבר דמו חז"ל (ויק"ר ל יב) ארבעה מינים לארבע פתות בני אדם. ונראה לי שאחר ימי תשובה נתפפרו, ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ולכן אתרוג בשמאל שנה צדיק מעיקרא, ואינו במדרגה כמו אלו שהיה בהם חסרון ועשו תשובה והם בימין, ולכן כתיב ושמחתם לפני ה' שזכו כלם לקבל פני שכינה, שהיו מרחקים ועתה עומדים לפני ה'.

וזהו פונת כל האזרח בישראל ישבו בסכת, מי שהיה אזרח וכגר נחשב מקדם, עתה ישב בסכות להסתופף תחת כנפי השכינה אחר שעשו תשובה.

אלא דקשה לאדם להאמין אחר שהיה מרחק מאת ה', ובמעט זמן יהיה מקרב כל כך אליו, אבל כבר ראינו בן במצרים שהיו משקעים במ"ט שצרי טמאה, וזמן מה אחר כך היו חוסים בענני פבור, ולזה בא מצות סכה למען ידעו כי בסכות הושבתי בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים, וכי כן גם לא ירחק בעיניהם שבעל תשובה יתקרב אל ה' מהר, ולכן עקר החג נקרא על מצות סכה, כי על ידי זה אנו מאמינים שנשמח לפני ה' בד' מינים הרומזים על ג' בעלי תשובה.

ועל פי זה יש לומר לכן אין נשים מחזקים בספה, ומקשים למאן דאמר ענני פבור היו למה פטורים נשים, ולהנ"ל אתי שפיר להיות נשים באותו דור צדקניות היו ובכחותן נגאלו, ואין ראיה מספה בדרהו להחירות ההתקרבות אחר התרחקות מאת ה' ולכן פטורים פנ"ל. (ליקוטים)

ארץ צבי

רבי אריה צבי פרימר זצ"ל

התקרבות כל הנחשלים אל הקדשה

סכות נקרא 'חג האסיף', והינו שהוא אחר יום הפפורים, דכתיב ביה

מְבָרְכִין עַל כָּל־עֵל וְעֵל נְטִילַת לְוִלְב־, דְּעִבְדִּין בְּהוּ זָכַר לְמַקְדָּשׁ. עַל זֶה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דָּאָמַר קָרָא 'כִּי אֶעֱלֶה' רָצָה לומר אֶתְרוּג עֲרֵבָה לְוִלְב־הַיָּדֵס, וְהוּ 'אֶרְכָּה לָךְ וּמִמְכּוֹתֶיךָ אֶרְפָּאךְ', כִּי עַל יְדֵי דְעִבְדִּין זָכַר לְמַקְדָּשׁ, הִנֵּה עוֹלָה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמִחָתִי, וְעַל יְדֵי זֶה 'וּמִמְכּוֹתֶיךָ אֶרְפָּאךְ נָאִם ה' כִּי נִדְחָה קָרָאוּ לָךְ צִיּוֹן הִיא דְרִישׁ אֵין לָהּ, מִכָּל־דְּבָעִי דְרִישָׁה לְטוֹבָתָהּ וּלְהַתְפַּלֵּל בְּעֵדָה.

ובזה יֵשׁ לומר הַכּוֹנֵה בְּתַהֲלִים (קלדו) תִּדְבֹּק לְשׁוֹנֵי לְחִפֵּי אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמִחָתִי, בְּעֵת שְׁאֵנִי אֶקִּים נְטִילַת אֶרְבָּעָה מִיָּנִים אֶתְרוּג עֲרֵבָה לְוִלְב־הַיָּדֵס לְקִים וּשְׁמִחָתָם לְפָנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם. (תשרי)

יוֹם אֶחָד, מִשְׁחָרְבַּת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִין רַבִּין יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁיְהִי לְוִלְב־נִטְל בְּמִדְיָנָה שְׁבָעָה זָכַר לְמַקְדָּשׁ, וְלִילֵי בְּגִמְרָא מְנָא לָן דְּעִבְדִּין זָכַר לְמַקְדָּשׁ, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן דָּאָמַר קָרָא (ירמיה ל יז) 'כִּי אֶעֱלֶה אֶרְכָּה לָךְ וּמִמְכּוֹתֶיךָ אֶרְפָּאךְ נָאִם ה' כִּי נִדְחָה קָרָאוּ לָךְ צִיּוֹן הִיא דְרִישׁ אֵין לָהּ, 'דְּרִישׁ אֵין לָהּ' מִכָּל־דְּבָעִי דְרִישָׁה, עַכ"ל הַש"ס. וְלִכְאוּרָה צִירִיךְ בְּאוּרֵי הֵיכָן רְמִיזָא בְּכָאֵן דְּעִבְדִּין גַּבִּי לְוִלְב־זָכַר לְמַקְדָּשׁ.

וכתבנו שֵׁם עַל הַגְלִיּוֹן עַל פִּי מַה דְּאִיתָא בְּתַקּוּנִים (ת"י ל כט.) עַל הַפְּסוּק (ש"ש ד ט) 'אֶעֱלֶה בְּתִמְרֵי דְנוֹטְרִיקוֹן' אֶעֱלֶה אֶתְרוּג עֲרֵבָה לְוִלְב־הַיָּדֵס. וּמַעֲתָה יֵשׁ לומר דְּהוּ הַכּוֹנֵה מְנָא לָן דְּעִבְדִּין בְּאֶרְבָּעָה מִיָּנִים הִלְלוּ שְׁנִכְלָלִים בְּלוּלָב, כְּמוֹ שְׁאֵנִי

הָאֶתְרוּג אֶל הַלוּלָב, שְׁמֵכָל מְקוֹם צִירִיךְ לְקָרֵב שְׁאָר הַמִּינִים, אֲשֶׁר מְמַנּוּ יְלִמְדוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ, כִּי מִיָּנִיה וּמִיָּנִיהוּ יִתְקַלַּס עֲלָהָ, כִּי בְּכָל מְקוֹם מְקוֹטֵר וּמִגֵּשׁ לְשָׁמִי, וְדִלּוּגוֹ עַלִי אֶהְבֶּה, וְכָשֶׁם שְׁקָלוֹסוֹ שֶׁל הַקִּבֵּה מִן הַצִּדִּיקִים בֶּן עוֹלָה מִן הַרְשָׁעִים, כְּמִבְּאֵר בְּמִדְרָשׁ בְּרֵאשִׁית צִדִּיקִים בְּרֵאשִׁית רְשָׁעִים, לְמַעַן יִתְרוֹן הָאוּר מִן הַחֲשָׁף. (דרושים לחג הסוכות)

הין צדק

רבי מנחם מנדל שפיא זצ"ל

זכר למקדש בנטילת לולב

מבאר בַּסֵּפֶה (מא.) בְּמִשְׁנָה: בְּרֵאשִׁית הִיא לְוִלְב־נוֹטֵל בְּמִקְדָּשׁ שְׁבָעָה וּבְמִדְיָנָה

מעשי צדיקים

לְשַׁבָּת, וְאִף בְּעַד מִפְּרוּסַת הַמוֹצֵיא שֶׁלוֹ וְנָתַן לוֹ, וְהַכֵּל מִתּוֹךְ שְׁמִחָה עֲצוּמָה.

הדבר גֵּרָם אֶצֶל הַתַּלְמִידִים נְפִילַת רוּחַ, מִדּוּעַ הֵם עִם כָּל עֲנִיָּוִיהֶם הַגְּבוּהִים לֹא זָכוּ לְפַעֵל שְׁמִחָה אֶצֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְרַק יְהוּדֵי פְּשׁוּט זֶה הַצִּלִּית בְּכֹךְ, הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַבְּחִין בְּתַמְהוּנָם שֶׁל תַּלְמִידֵי וְשִׁלַּח אֶת ר' דָּוִד לְשִׁלְיחוֹת מְסִימָת, וּמִשְׁהִלָּה, סִפֵּר לָהֶם אֶת פֶּשֶׁר הַדָּבָר.

"ידוע לָכֶם עַד כְּמָה קֶשֶׁה פְּרִנְסָתוֹ שֶׁל ר' דָּוִד וְכִי עַל כָּל פְּרוּטָה עָלִיו לְהַתִּיגֵעַ בְּזַעַת אָפוֹ, כָּל הַשָּׁנָה הוּא קִבֵּץ פְּרוּטָה לְפְרוּטָה כְּדֵי לְקַנּוֹת אֶתְרוּג מִהֲדָר לְחַג הַסֻּכּוֹת, עַד שֶׁאֶסֶף אֶת הַסֻּכּוֹת הַמְּלֵא וְקִנָּה אֶתְרוּג מִהֲדָר בְּיוֹתֵר וְהָיָה בְּשְׁמִחָה גְּדוֹלָה.

הוא בָּא לְבֵיתוֹ לְפָנֵי הַחֵג וְהִבִּיא אֶת הָאֶתְרוּג, אוֹלָם בְּשֵׁל הָיִית זּוֹגְתוֹ מֵרַת נֶפֶשׁ, חָרָה לָהּ עַל כִּי בַּעֲלָה אֵינִי מִתְעַנֵּן בְּמַצַּב בְּנֵי בֵּיתוֹ וּמִבְּזֻז מְעוֹת עַל אֶתְרוּגוֹ וּבְזֶה הוּא שְׂמִחָה, וְלֹא מִפְּרִיעַ לוֹ הַדַּחַק בּוֹ הֵם חַיִּים, לֹא זֹו בְּלִבְדִּי שֶׁהוֹצִיא מְעוֹת עַל אֶתְרוּגוֹ, הָרִי בְּנוֹסֶף לְכָךְ הָיָה לוֹ קִשִּׁי לְהִבִּיא לְבֵיתוֹ, כִּי בְּדִרְכּוֹ הָיָה עָלָיו לַעֲבֹד בְּמִים וּלְהִסְתַּכֵּן בְּדָרְכִים קִשּׁוֹת.

ברב הַתְּמַרְמְרוֹת לְקַחָה אֶת הָאֶתְרוּג וְשִׁבְרָה אֶת פֶּטְמוֹ, אִף מִשְׁרָאָה זֹאת ר' דָּוִד הוּא לֹא כָּעַס אֶלָּא רַק אָמַר, "הִיא הִלָּא צוֹדֶקֶת, מִסְתַּמָּא אֵינִי רָאוּי לְכָךְ, אִיךְ מִגִּיעַ לְאִישׁ פְּשׁוּט כְּמוֹנֵי אֶתְרוּג כֵּה מִהֲדָר".

בְּנֵי גִילוּ, הוּא פָּנָה אֵלָיו וְאָמַר, "בְּנֵי יִקְרִי, תִּדַּע כִּי עֲבוּדָה גְּדוֹלָה הִיְתָה עֲבוּרִי לְהַמְשִׁיךְ אֵלָיךְ נְשִׁמָּה אֲבִי הִרָה"ק **רבי מרדכי מטשערנוביל** זִיע"א, וְכַעַת אֶתָּה מְשִׁיחַ דְּבָרִים בְּטָלִים בְּסִפָּה, דַּע כִּי הַמְדַּבֵּר דְּבָרִים בְּטָלִים דּוֹמָה לְכָלִי חֶרֶס, וְכָלִי חֶרֶס צִירִיךְ לְהוֹצִיא מִהַסֵּפָה.

הילד נִשְׁפָּר מִדְּבָרֵי אָבִיו, וּפְרָץ בְּבָכֵי מֵר לֹלֵא הַפּוּגוֹת, עַד שֶׁאָמַר לוֹ אָבִיו הַמַּגִּיד הַקְּדוֹשׁ, הַדִּין הוּא בְּכָלִי חֶרֶס שְׁבִירָתוֹ הִיא טְהוּרָתוֹ, גַּם אֶתָּה כְּכָר דִּי לָךְ בְּכָךְ שֶׁהִיָּה לָךְ לֵב נִשְׁפָּר מִהַבְּכָה שֶׁלָּךְ, וְהִרְגִיעַ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִבְכֶּה עוֹד. (גדולת מרדכי)

נסיון שלא היה מעשדות יצחק

בשבת פָּרַשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ הַזָּכִיר הִרָה"ק **רבי מנחם מנדל מליובאוויטש** זִיע"א סִפֵּר מֵהִרָה"ק הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זִיע"א, אוֹתוֹ שָׁמַע בְּחַג הַשְּׁבֻעוֹת מִפִּי חוֹתָנוֹ הִרָה"ק הַרְי"צ **מליובאוויטש** זִיע"א.

במשך תַּקּוּפָה אֶרְכָּה חֲשׂוֹ תַלְמִידֵי הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב כִּי רַבָּם אֵינִי בְּשְׁמִחָה, הֵם נִסּוּ בְּעִבּוּדָתָם לְעוֹרֵר שְׁמִחָה אֶצֶל רַבָּם, אִף כָּל מַה שֶׁעָשׂוּ לֹא הוֹעִיל וְהֵם הָיוּ בְּצַעַר גְּדוֹל בְּשֵׁל כֹּךְ.

יום אֶחָד הִגִּיעַ אִישׁ כְּפָרִי בִּשְׁם ר' דָּוִד, וּמִידָּ כְּשֶׁנִּכְנַס הַתְּמַלָּא הַבַּעַל שֵׁם טוֹב שְׁמִחָה עֲצוּמָה, הוּא הִזְמִין אֶת הַכְּפָרִי לְשַׁבָּת סִמּוּךְ לוֹ כְּשֶׁהוּא מִפְּנֵה לוֹ מְקוֹם

לחנך עם האושפיזין **בכל** לֵילוֹת חַג הַסֻּכּוֹת, נְהוּג הִיָּה בְּמִשְׁפַּחַת אַבּוּחֶצִירָא לְעִרְךָ סְעוּדוֹת גְּדוּלוֹת לְכַבּוֹד הָאוּשְׁפִיזִין, אִף אֶצֶל הִרָה"ק **רבי יצחק אבוחצירא** זִיע"א הִיָּה, הִיְתָה הַסְּעוּדָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר נְעִרְכָּת בְּלִיל יוֹם טוֹב שְׁנֵי שָׁל סְכוּת, בְּאוּשְׁפִיזָא דִּיצְחָק.

באחת הַסְּעוּדוֹת אַחֵר שֶׁהִזְמִין אֶת הָאוּשְׁפִיזִין וּכְכָר נִטֵּל יָדָיו לְסְעוּדָה, אַחַז אֶת הַפֶּת בְּשִׁתֵּי יָדָיו אִף לֹא בָרַךְ עָלֶיהָ וְלֹא בְּצַעֲהָ, הַדָּבָר נִמְשָׁךְ דְּקוֹת אֶרְכוּת, כְּשֶׁבֶת שְׁחֹק מִרְחַפֶּת עַל שְׁפָתָיו הַקְּדוּשׁוֹת.

הנוכחים עָקְבוּ אַחֲרָיו בְּהִשְׁתָּאוּת, חָלְקָם נִסּוּ לְחַפֵּשׁ אֶת מְקוֹר הַסִּבָּה לְחִיּוּךְ בֵּין נְטִילַת יָדָיו לְבִצְעֵת הַפֶּת, שֶׁכֵּן בְּרוּר הָיָה שֶׁאֵכֵן מִתְרַחֵשׁ בְּרוּגָעִים אֵלּוֹ מִמֶּשׁ דָּבָר מִהַ הַמוֹנֵעַ מִהֲרֵב לְבַצֵּעַ עַל הַלָּחֶם, וְרַק אַחֵר דְּקוֹת אֶרְכוּת הוּא בְּצַעַ וְהַחֵל בְּסְעוּדָה.

במהלך הַסְּעוּדָה הֵעֵז מֵאֵן דְּהוּ לְשֹׁאֵל לְפֶשֶׁר הַדָּבָר הַתְּמוּהָ, וְרַבִּי יִצְחָק הִשִּׁיב לְפִי תָמוּ וְאָמַר, מַה אֶעֱשֶׂה, רְאִיתִי אֶת שְׁבָעַת הָאוּשְׁפִיזִין הַבָּאִים לְבִקְרָנוּ בְּסִפָּה וְעַל פְּנֵיהֶם אֶרְשֵׁת שְׁמִחָה גְּלוּיָה וְלֹא יְכַלְתִּי שְׁלֹא לְחִיּוּךְ עִמָּהֶם, רַק כְּאֲשֶׁר הִפְסִיקוּ לְחִיּוּךְ, יְכַלְתִּי לְבַצֵּעַ אֶת הַפֶּת. (נפלאות הצדיקים)

כלי חרס שבירתו טהרתו

בימי חַג הַסֻּכּוֹת נִכְנַס הַמַּגִּיד הִרָה"ק **רבי אברהם מטוויסק** זִיע"א לְסִכְתּוֹ, וּמִצָּא כֵּה אֶת בְּנוֹ הַיָּלֵד שֶׁהִיָּה לִיָּמִים הִרָה"ק **רבי מרדכי מקווימר** זִיע"א מְשִׁיחַ עִם יְלָדִים

לרנש את כל עצי האיכליפטוס

סמוך לשיבת לומז'ה בעיר פתח תקוה עמד צריף בו התגורר זקן גלמוד וערירי, עני וחולה ספרת, סמוך לצריף צמחו עצי איכליפטוס גדולים, ומדי שנה בהגיע חג הסוכות היו באים ילדים וקוטפים ענפים לסקר, והזקן היה יוצא וצועק עליהם עד שהיה מכריח את הילדים.

התרגות זו פגעה בבריאותו, ומשהבחין בכך **רבי אליהו דושניצר** זצ"ל, היה נכנס אל אותו זמן בהתקרב יום כפור, רוכש ממנו בכסף מלא את כל העצים, ומפקירם. **כך** הרווח מספר מצות בבת אחת, גם נתן בידי הזקן כסף כדי שיהיה לו להכין את צרכי החג, גם מנע ממנו את הפנס ושמר על בריאותו, ואחרון אחרון, דאג שבני ישראל לא יכשלו בסכר גזול.

(הקדמה לנחלת אליהו)

בסור בסכה שהתארך לשבעה ימים

על גדל מסירות נפשו של הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זיע"א לקיים מצות ישיבת סכה אף בשנות המלחמה האיומה, נשמע פעם מפיו הקדוש, היה זה כאשר נשאל על ידי החסיד רבי ישראל רוזנצווייג זצ"ל איך עלה בידו לקיים שנה בסכה בשנות הזעם, בקור הנורא בערבות סיביר.

הטיב לו החלקת יהושע שהוא נכנס לסכה על דעת לשהות בסכה רק למשך זמן קצר של חצי שעה, וכעבר כמחצית השעה שוב קבל על עצמו לשהות למשך זמן כזה, וחזר חלילה עד שהאיר השחר בתוך הסכה. רק חסרון אחד היה לו, מי הנטילה של שחרית קפאו מהקור העז, אבל הוא הרגיש אז טעם מעין עולם הבא של 'ידעו דרתיכם'.

עוד על מסירותו למצות ישיבת סכה באותן שנים בשנות הזעם, היה זה בעת שנדד הרבי לעיר טשקנט שבאוזבקיסטאן, כאשר התקרב ימי חג הסוכות החל לבדק ולתור אחר כל אפשרות להקמת סכה, אולם בתנאים ששררו שם, הדבר היה נראה כבלתי אפשרי.

סמוך לליל התקדש החג הובא לידיעת הרבי כי במרחק של כמה רחובות הקים יהודי מתושבי המקום סכה כשרה, כאשר שמע על כך נחה דעתו, ושמחתו היתה עד אין לשער.

כשראה זאת רבי חיים הוא נפל מתעלה מרב צער, כשהתעורר מעלפזו ענה ואמר, "את התפלן כבר מכרתי, האתרוג כבר פסול, אף כעת איני רוצה לאבד גם את שמחת החג", והוא המשיך בהתנהגותו כרגיל בדיוק כפי שנהג מדי שנה.

אלא, הסביר ר' מענדל, המעלה המיוחדת בספור הראשון אודות האיש הפשוט ר' דוד, עד כדי אמרת הבעש"ט שמאז העקדה לא היה נסיון כזה במדה טובה, מה שלא נאמר בספור השני, הוא לא רק בכך שר' דוד נמנע מלקעס על דבר שנגע לכל עצם בנפשו, החדוש המיוחד הוא בכך שהוא לא החזיק טובה לעצמו, הוא לא הרגיש כלל שעשה כאן דבר גדול ומיוחד אלא קבל זאת בפשטות באמירת "היא צודקת, אינני ראוי לכזה אתרוג מהדר, הרי אני איש כה פשוט".

על כן אמר הבעל שם טוב כי לא היה נסיון כזה מאז העקדה, מה שאין כך בספור השני, שם היה חשבון כל שהוא, "אבדתי את התפלן אבדתי את האתרוג וכו'". (ר' מענדל - סיפור חייו של ר' מענדל פטרפאס)

העבים התפזרו והגשם הפסיק

שנה אחת ירדו בפרס החג גשמים עזים מספר ימים ברציפות, ובקרב חג הסוכות כאשר שב **רבי שמואל טעמלקע קליין מסעליט** זצ"ל מהמרחץ אליו הלך כדי לטהר עצמו לכבוד הרגל, באו אליו אנשים, והוא שאל אותם האם סכתם כשרה, אף הם שתקו.

ענה הרב במקומם, ואמר, "אכן, מה לנו מסכה כשרה, אם העת אינו כראוי כי כל הזמן יורד המטר", ואז בעט ברגלו על הארץ ואמר בקול גדול עד שנפל פחד גדול על העומדים לפניו, "אני אומר שמלאך פלוני הממנה שר מטר, צריך להתנהג במדת דרך ארץ ולהיות נושא פנים לישראל שרוצים לקיים מצות סכה, ושלא ירד הגשם בזמן שמחתנו".

הדבור הקדוש שבא מעמק הלב הטהור עשה רשם למעלה, העבים התפזרו, וכלם קימו מצות סכה בשמחה ורגלים. ואף בזקנותו וחלשתו כשהיה מצטער ומצנן, פסוהו בבגדי חרף מכף רגלו ועד ראשו וכך יושב היה בסכה יומם ולילה, ולא פסיק פומיה מגירסא במסכת סכה ובהלכות החג (צדור החיים המבואר)

לבסוף לא היתה לר' דוד ברה אלא להשתתף עם בני הכפרים הסמוכים בקניית אתרוג משתף, ומאחר ובכדי שיהיה לו חלק באתרוג היה עליו להשתתף בסכום גבוה ומעות לא היו ברשותו, הוא לקח אחד מכלי הבית, הלך לאחד הגוויים ומשכן אותו, ואת המעות שקבל תמורתו נתן עבור השתתפות בקניית האתרוג.

הרבי הדגיש שמפרט זה של הספור נתן לראות כמה גדולה היתה עניותו של דוד זה, שאפלו שוה פרוטה בשביל להשתתף באתרוג של בני העיר, לא היה בידו מבלי שימשכן חפץ כל שהוא.

סים הבעל שם טוב ואמר, "מזמן העקדה לא היה נסיון כזה במדה טובה כפי שעבר ר' דוד, ולכן התייחסתי אליו באופן מיוחד", הרבי הוסיף ובאר בהרחבה את פרטי הספור, מדוע ספר חותנו ספור על אתרוג ששיך לכאורה לחג הסוכות בחג השבועות, וכיצד דוקא בספור זה ידוע מה שמו של האיש הפשוט, דבר נדיר ביותר, ובאר בארכה שנקדת הדברים הם בטול.

כשהזרו החסידים ללונדון וחזרו על דברי הרבי, שאל על כך החסיד המפלג **רבי מנדל פוטערפאס** זצ"ל שהתגורר באנגליה באותה התקופה, "יש ספור דומה על רבי חיים אבולעפיה זצ"ל שהיו ברשותו תפלן של האור החיים הקדוש זיע"א, פעמים רבות נסו לשכנעו למכר את התפלן היקרות בסכום עצום, אבל הוא מאז לוותר עליהם על אף הדחק והעניות בהן חי וכל סכום שבעולם לא שכנע אותו להוציאן מידיו.

שנה אחת בשעת מלחמה בצרת ורעב, היה קשה מאד להשיג אתרוג לחג הסוכות, הלך רבי חיים ומכר את התפלן הקדושות תמורת סכום גדול, ואת התמורה שלם לאחד החילים שחרף את נפשו והשיג עבורו אתרוג מהדר.

כשהגיע לביתו שמח וטוב לב והדבר נודע לזוגתו, כי בבית אין פרוטה לפרטה וכלם רעבים ללחם, ובעלה סרב כל העת בכל תקף למכר את התפלן עבור לחם, ולפתע הוא מותר על התפלן ומוכר אותם עבור אתרוג, היא לא יכלה לשלט בעצמה, נגסה את פטמת האתרוג, ופסקה אותו.

רבי יהודה צבי מסטרעטין זיע"א והכתירוהו בעל כרחו כמנהיגם ומורה דרכם.

פתח רבי יהודה צבי ודרש, על הפסוק 'אשר ברח משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו', אומר רש"י 'אם לא עקשו אימתו', כי כל ימיו היה משה רבנו הענו מתירא בנפשו, מי אני ומה אני שאברך את ישראל, כיון שידע שגזרו עליו מן השמים להקרא 'איש האלקים', מהר לברכם, אמר מי יודע מה ילד יום, שגמא מחר לא אהיה ראוי למשרה והשראה זו, אף אתם כיון שגזרתם עלי להיות רבי, אמהר לברך אתכם בכל מלי דמיטב. (ממעניות הנצח)

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו אש דת למו (לג ב)

ספר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א, אחר הסתלקות הרה"ק רבי אברהם מפראגהביטש זיע"א בדמי ימיו ללא זרע של קינא, באה אמו אל הרה"ק האוהב ישראל מאפסא זיע"א כדי לקבל תנחומים, על שהסתלק בעודו צעיר לימים, בגיל עשרים ושמונה שנה.

אמר לה האוהב ישראל במשל, כשבאים ליריד גדול בעיר, הסוחרים הגדולים באים לכמה ימים ומוכרים את הסחורה, וקונים ונוסעים בחזרה, אבל הסוחרים הקטנים מכרחים להשתהות זמן רב.

בגד כבר הגיע למדרגתו הגבוהה ביותר, ולא היה לו עוד מה לעשות בזה העולם, בזמן קצר הוא השלים את כל תפקידו ויעודו בעולם השפל, וכן מצינו אצל משה רבנו שזכה לארבעים ותשע שיערי בינה (נדריס לח), ואז מכרח היה להסתלק.

וזה שאמר 'וזאת הברכה אשר ברח משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו', 'ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן' וגו', לכאורה תמוה, שאמר הפתוב 'אשר ברח משה', והתחיל 'ה' מסיני בא', מה ענין זה לברכה.

אלא נראה שמשנה רבנו אמר שהסכה 'אשר לפני מותו', היא בגלל 'וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן', שכל האמות לא רצו לקבל התורה רק בני ישראל, ואני זכיתי להתעלות למדרגה הנעלית של 'ה' מסיני בא', שער החמשים, לכן לא אוכל עוד לצאת ולבוא, כי נסתמו ממנו מסורות ומעניות החכמה להגיע לחמשים שיערי קדשה. (אבי יעקב)

המועדים, אבל רק בזמן חג הסוכות לא עשו להם כדוגמת בני ישראל שיושבים בסוכות, על כן חג הסוכות הוא 'זמן שמחתנו' דוקא, כי חג זה הוא יום שמחה רק לנו בני ישראל.

רבי צבי התעורר מתנומתו, והנה חלום, הוא זוכר את דברי התורה ששמע מפי רבו על ברים, ויהי לפלא גדול, מיד אחר החג עלה בידו לקבל ויזה לצ'כיה, והוא מהר לנסע לרבי שאול לקאשוי.

כאשר הגיע, קבלו חבריו את פניו בשמחה גדולה, תרועות השמחה הגיעו לאזני הרבי שפתח את דלת חדרו לראות בשל מי המהומה, הוא ראה את תלמידו ונתן לו שלום בסבר פנים יפות, והלה ספר לרבי את כל אשר קרהו, על חשקו העצום לבוא לרבי לחג הסוכות, אמנם לא הסתיע מילתא עד כה.

אחר ספר לרבי שעל אף שלא היה בצל קדשו, זכה לראותו בחלום ואף שמע מפיו דברי תורה ביום שני של חג, רבי שאול הפסיקו מיד ושאל, "איזה תורה, 'שמחתנו', הס מזאת לבל ישמע הדבר", ורבי צבי משתאה לדעת שרבו יודע מקל זאת, ויהי לפלא. (עטרת צבי)

ההקפה הששית

ספר הרה"ק האמרי חיים זיע"א, כי הפיר אנשים שהיו יוצאים מבית המדרש לפני ההקפה הששית, 'עוזר דלים', מחפש שיכבדום בהקפה זו שנחשבה פחותה ערך, והעיר כי אולי גם בגלל זה בחרו זקנו הרה"ק **הצמח צדיק זיע"א** ואביו הרה"ק **האהבת שלום** זיע"א לעצמם דוקא הקפה זו. (שרפי קודש)

פרשת וזאת הברכה

וזאת הברכה אשר ברח משה איש האלקים את בני ישראל לפני מותו (לג א)

במה ברח אותם, אומר רבי יוסף קארו זצ"ל 'איש האלקים לפני מותו', שיהא כל איש ישראל בחינת איש אלקים, מתוך שרואה עצמו לפני מותו, כאותה ששנינו (אבות ב י) 'שוב יום אחד לפני מיתתו', ושיהא כל רגע חשוב בעיניהם כאילו היה הרגע האחרון.

כשנפטר הרה"ק רבי אורי השרף מסטרליסק זיע"א באו חסידיו לתלמידו הרה"ק

בליל חג הסוכות אחר התפלה צעד עם בני משפחתו לעבר הסכה, נקש על הדלת, ובקש רשות להכנס ולקיים את מצות החג, ובני הבית קבלו אותם בסבר פנים יפות והושיבו אותם ליד השלחן.

בסיום הסעודה הוא נשאר על מקומו בסכה אחוז בשרעפיו, כשהוא אינו מסגל לעזב את כתלי הסכה, השעות נקפו, והוא עדין יושב על מקומו, כך נשאר במשך כל הלילה, וגם למחרת עדין לא עזב את הסכה ונשאר לשהות בה להמשך שבועת ימי החג, כאשר בני ביתו מביאים עבורו את מאכליו מביתו המרוחק, אף הוא עצמו, לא יצא מהסכה עד אחר ימי החג, כך הפך הבקור בליל יום טוב, לשהות ממשיכת של שבועת ימים. (אור עולם)

זמן שמחתנו

אחד מתלמידי אב"ד קאשוי רבי שאול בראך זצ"ל, היה רבי צבי וייס ז"ל שהתגורר בעיר קראלי לא הרחק מקאשוי, בהתקרב ימי חג הסוכות, הוא השתוקק בכל לבו לנסע ולראות את פני רבו הקדוש, אליו קשור היה בעבותות אהבה, אף לצערו לא עלה בידו לקבל את הויזה הנכספת לקאשוי אשר בצ'כיה, והוא נאלץ להשאר בחג בביתו בקראלי.

בליל יום טוב שני ישב רבי צבי בסכתו והתבונן במצבו, הוא שרוי בגפו ואיננו יכול לשהות במחצת רבו, כאשר בשעה זו כבכל יום טוב שני הרב מסב במחצת התלמידים ואף רוקד עמם בסכתו, בהתלהבות ובשמחה.

כך שקע במחשבותיו עד שהתנמנם, והנה הוא רואה את רבי שאול בראך בסכה עם כל התלמידים, מתוך שמחה עצומה וקודים והתרוממות רוח, לפתע השתירה דממה ברחבי הסכה הגדולה, הרבי פותח באמרות קדשו כאשר הכל עושים אזנם כאפרקסת, ורבי צבי שומע את דבריו בברור.

יש להבין מפני מה נקרא דוקא חג הסוכות בשם 'זמן שמחתנו', הלא יש להיות בשמחה בכל הימים טובים ולא רק בחג הסוכות, אלא אפשר להסביר הדבר על פי הידוע, שאמות העולם קבעו את ימי אידם וחגם כדוגמת הימים הטובים שיש לבני ישראל.

בזמן שאצלנו חג הפסח, גם אצלם קבעו איזה חגא, וכיוצא בזה בשאר

חג הסוכות

חנות האתרוגים שנסגרה

חלק, וזה ביקש ריבוי של שקיעות ובלטות. היו גם כאלה שביקשו כי סביב מותני האתרוג יהיה כמין 'גארטיל' - תגורה מבשר הפרי.

לא רק תלמידי חכמים וראשי ישיבות הגיעו אל החנות, אלא גם אנשים מדקדקים במצוות, ואף 'עמך' ואנשים פשוטים. לא מפני שבחנותו נמצאו בהכרח האתרוגים היפים ביותר, וגם לא משום שמכר אותם בזול יותר מאחרים, אלא בשל יושרו ואמינותו.

אם רבי ישראל יצחק נתן אתרוג וקבע את מחירו, ניתן היה לסמוך עליו בלב שקט ולדעת כי האתרוג כשר וכי הקונה קיבל תמורה מלאה לכספו.

לא פעם שאלו את רבי ישראל יצחק לפרש המילה 'בחזקת', והוא היה משיב בשאלה: 'כיצד יכול אני להכריז בשער בת רבים שהאתרוגים שבחנות בלתי מורכבים? אמת, האתרוגים הגיעו ממקומות נאמנים. שרשרת האספקה הייתה אמינה. הסיטונאי היה אדם ירא שמים, וכל הבדיקות שניתן היה לערוך נעשו על הצד הטוב ביותר. אולם כיצד אפשר להכריז על הדבר בוודאות, כאשר הוא אינו מוחלט אצל?'.

והיה רבי ישראל יצחק מוסיף ואומר: 'וכי יכול אני להעיד על כל אתרוג ואתרוג שהוא בלתי מורכב בוודאות גמורה? וכי אני עצמי עמדתי בפרדס במשך עשרות או מאות שנים? וכי ראיתי במו עיניי שמעולם לא נעשתה שם הרכבה כלשהי? ברור שהתשובה שלילית. לכן לא אכתוב אלא שסחורה זו היא בחזקת בלתי מורכבת'.

ברור היה שאיש מן הקונים לא היה בא אליו בטענות אילו השמיט את המילה 'בחזקת' והשתמש בנוסח המקובל אצל שאר הסוחרים. אולם רבי ישראל יצחק מעולם לא עסק בשאלה מה יאמרו עליו. הוא ביקש להיות ישר בעיני עצמו, בינו לבין אביו שבשמים.

באחת השנים, הייתה ברכה מיוחדת שרויה בחנות. ימי חודש אלול חלפו, ורבים מן הקונים כבר הקדימו ורכשו אתרוגים עוד קודם ראש השנה. ארגזי העץ התרוקנו במהירות, האתרוגים נמכרו בזה אחר זה, וכבר בתחילת עשרת ימי תשובה ראה רבי ישראל יצחק כי למעשה לא נותרו לו אתרוגים למכירה. הוא לא העריך נכונה את הביקוש הרב שיהיה לאתרוגים באותה שנה.

כאשר עמד הארגז האחרון להתרוקן מתכולתו, ידע רבי ישראל יצחק כי עוד לקוחות קבועים רבים, הסמוכים על שולחנו בעניין זה, עתידים לבוא אליו, ואין לו לאכזבם. הוא פנה אל הסוחר הסיטונאי שממנו נהג לרכוש את האתרוגים, וביקש לרכוש ממנו כמות נוספת. הסוחר הירושלמי שמע את בקשתו, אך לא מיהר להשיב.

רבי ישראל יצחק הכיר את השתיקה הזאת, שנמשכה כמה רגעים. הייתה זו שתיקתו של אדם המחשב את צעדיו. אין זה דבר של מה בכך. לא בכל יום מתקשר סוחר ומבקש לקבל

שו"ת עתיקים וחדשים, ספרי מוסר וחסידות, הלכה ומחשבה, ואף ספרים שרבי ישראל יצחק עצמו היה מדפיס ומהדיר כאשר זיהה צורך בכך.

ריח מתוק ומיוחד, מן הסוג שרק אהבי ספרים יודעים להכיר, היה מצוי תמיד בחנות. ריחם של הספרים העתיקים התערב בריח הנייר החדש ובניחוח הדבק של כריכות הספרים שזה עתה יצאו מבית הדפוס והגיעו אל החנות.

מי שנכנס אליה הבין עד מהרה שאין זו חנות רגילה, אלא 'בית ועד לחכמים' - בית מדרש ייחודי שאין בדומה לו.

רבים באו לקנות ספרים, אך היו שבאו רק כדי 'להציץ' בספרים החדשים. אחרים, שהפרוות לא הייתה מצויה בבינם, ביקשו לעיין ב'תשובה' של אחד מגדולי האחרונים, שספרו הנדיר לא היה בנמצא בבתי המדרשות. רבי ישראל יצחק מעולם לא האיצ באנשים לקנות וללכת. להפך, הוא נהנה לראות אנשים מעיינים בספרים, לומדים ומחכימים.

פעמים רבות הייתה החנות כולה סובבת סביב ויכוח למדני שהתעורר בין באיה, על אודות רמב"ם מוקשה או קושיה מופלאה של אחד מגדולי האחרונים. רבי ישראל יצחק, שהיה בעצמו תלמיד חכם מופלג, היה מחייך ולעיתים אף מגלה את דעתו.

פעמים רבות היה אומר: 'מה לכם מתווכחים, בשעה שבספר פלוני מצויה תשובה ברורה לשאלה זו?' מיד היה עולה על כיסא, שולף את הספר המבוקש ומראה להם את הדברים באותיות מחכימות.

דבר שבשגרה היה לראות את רבי ישראל יצחק יושב מאחורי הדלפק, ספר פתוח לפניו, והוא שקוע כל כולו בלימוד. לקוח היה נכנס, ממתיין רגע, ולעיתים אף משתעל קלות כדי להסב את תשומת לבו לכך שמישהו נכנס לחנות. רק אז היה רבי ישראל יצחק מרים את עיניו באיטיות, כאדם השב מעולם אחר.

בחודש אלול היה סדר יומה של החנות משתנה. חלק מן הספרים הועברו למחסן סמוך, ובחנות התפנה מקום לבואם של ארגזי עץ מלאים באתרוגים עטופים באניצי פשתן. ריחם של האתרוגים התערב בריח הספרים החדשים והישנים, עד שהיו לקוחות שאמרו כי רק בשל כך הם חוזרים ורוכשים את אתרוגיהם בחנות זו. משל ביקשו לחבר את התורה עם קיום המצוות. משנתלטה המודעה האמורה, המבשרת על מכירת אתרוגים שהם 'בחזקת בלתי מורכבים', ידעו הכול כי המכירה החלה.

עד מהרה החלה בחנות תנועה ערה. יהודים מכל רחבי העיר נכנסו בזה אחר זה. כולם חפצו באתרוגים מהודרים ובלתי מורכבים, אלא שלכל אחד היו דרישות אחרות. היו שרצו דווקא אתרוג עם 'פיטם', והיו שביקשו אתרוג 'ללא פיטם'. היו שרצו אתרוג צהוב כדבש, והיו שחשקו באתרוג שמעט ירקרקות מצויה בו. זה היה מעוניין באתרוג

לפעמים ההבדל כולו טמון במילה אחת בלבד. מילה אחת שבכוחה לשנות עולמות, ויש בה כדי ללמד יותר מאלף מילים על אופיו של האדם שכתב אותה.

כזו בדיוק הייתה המילה שהתנוססה מדי שנה, קודם חג הסוכות - בימים שבין כסה לעשור ובימים שבין עשור לראשון לחשבון עוונות - על גבי מודעה קטנה בחלון הראווה של חנות ספרים צנועה בעיר בני ברק.

אנו חוזרים יותר משישים שנה לאחור, וניתן להבין שהמודעה לא הייתה צבוענית או מושכת עין. היא אף לא הייתה מעוצבת במיוחד, כדרך של מודעות בימינו. הייתה זו מודעה שנכתבה בידו האמונה של בעל החנות, ובה כמה שורות קצרות, באותיות גדולות ופשוטות, שנועדו להודיע לציבור יראי השם ובני התורה שבעיר כי ניתן לרכוש במקום אתרוגים, 'פרי עץ הדר', לכבוד חג הסוכות הבא עלינו לטובה.

אלא שמי שהתבונן במודעה בעין חדה, הבחין מיד בפרט חריג, ששינה אותה מכל שאר המודעות הדומות שנתלו בחנויות אחרות. במודעה לא נכתב כי ניתן להשיג בחנות 'אתרוגים בלתי מורכבים', אלא: 'אתרוגים בחזקת בלתי מורכבים'.

היה זה שינוי של מילה אחת, אך מילה זו אמרה הרבה מאוד: 'בחזקת'. אין זו ודאות מוחלטת, אלא 'בחזקת'.

ייתכן שחלק מן הקונים כלל לא נתנו את דעתם לנוסח המדוקדק של המודעה. היו שקראו אותה מבלי לייחס חשיבות לכל אות ולכל תג. אולם היו גם מי שהכירו את בעל החנות וידעו שאין אצלו מילה מיותרת. הם ידעו שאם בעל החנות כתב שהאתרוגים הם 'בחזקת בלתי מורכבים', אות הוא שכך בדיוק הם פני הדברים: לא יותר, אך גם לא פחות.

שמה תחשבו שדיוק זה הבריא את הלקוחות שהבחינו בו. לא ולא. אדרבה, ניסוחה המדוקדק של המודעה גרם להם להבין שאין מוכר אתרוגים זה כשאר המוכרים. אדם כשר הוא וירא שמים, הנזהר בלשונו ואינו כותב כדרך הסוחרים הרגילים להפריז בערך סחורתם. אין לך סימן מובהק מזה שהוא איש ישר ונאמן, שסחורתו איכותית והמחיר שהוא גובה בעבורה הגון וראוי.

בעל החנות היה הגאון החסיד רבי ישראל יצחק פומרנץ, מנכ"י הדעת שבעיר בני ברק. איש חסיד מופלג, בר אוריין ובר אבהן, נקי כפיים ובר לבב, ענוותן ומרבה להיטיב, שהליכותיו היו לשם דבר בעיר התורה והחסידות.

לא מעטים בבני ברק הכירו את שמו של רבי ישראל יצחק, אך דומה שחנות הספרים שלו הייתה מפורסמת אף יותר ממנו. מי שלא הכיר את החנות, עלול היה לטעות ולחשוב שמדובר בעוד חנות ספרים מן השורה: מדפים עמוסים בספרים שונים, גמרות וחלקי שולחן ערוך, ספרי

לסמוך ולמכור את אתרוגיה.

ככל שניסו לשדלו, השיב בתום לב: 'יודע אני שעל פי ההלכה ניתן למצוא היתרים רבים, אך נשמתי אינה שלמה עם הדבר, ומבקש אני לשמור עליה'.

חלף חג הסוכות. הסוכה פורקה, וההמולה שאפיינה את הימים שקדמו לחג ואת ימי החג עצמו שככה. בני ברק שבה לשגרת ימות השנה. בוקר אחד, באחד הימים שלאחר 'אסרו חג', קם רבי ישראל יצחק ואמר בפשטות: 'אני נוסע לתל אביב'.

כששאלוהו על מה ולמה, השיב שאף הוא אינו יודע: 'אולי יזמין לי הקב"ה רעיון טוב לפרנסה'.

לא הייתה בידו כתובת מסוימת בתל אביב שאליה ביקש להגיע. רבי ישראל יצחק התהלך ברחובות העיר, מביט ומתבונן, נעצר ליד חנות אחת וממשיך לאחרת, ושפתיו ממלמלות תפילה לאביו שבשמים, שיאיר את עיניו ויוליכנו אל המקום הנכון.

השמש כבר נטתה מעט מערבה, כאשר הבחין רבי ישראל יצחק בבית מלאכה שלא היה דומה לשאר החנויות שבאזור. ריח חריף של עור מעובד עמד באוויר, ומבעד לחלון נראו פועלים רכונים על שולחנות עבודה רחבים. זה חתך יריעות עור, זה מתח אותן, וזה תפר אותן ביד אמן. היה זה מפעל לייצור נעליים.

רבי ישראל יצחק נעצר. הביט, ושב והביט. לפתע צץ רעיון במחשבתו: אם העור מסוגל להעניק לנעל מראה כה מכובד, מדוע שלא נעלה זאת לקדושה ונייצר סידורים בכריכות עור, שיתאימו כמתנה נאה לכלה?

הרעיון מצא חן בעיניו, ולאחר שעה קלה כבר ישב מול מנהל המפעל וסיכם עמו את הפרטים הראשונים לייצור כריכות עור לסידורים ולספרי קודש נוספים.

בשלהי החורף כבר עשתה לה הבשורה כנפיים: בחנות הספרים של רבי ישראל יצחק ניתן להשיג סידורים בעלי כריכות עור מפוארות. עד מהרה הפכו הסידורים ל'להיט' ולמוצר מבוקש. העסק התרחב, והפרנסה הגיעה אל הבית בדרך כשרה וטהורה. לימים היו בני המשפחה נזכרים באותן שנים ואומרים בחיך: 'מאז שאבא התחיל בכריכות העור - לא הפסקנו לספור כסף'.

כתב הרה"ק בעל 'ה'חסד לאברהם' מראדומסק זיע"א:

'הכוונה שאתרוג הוא דוגמת הלב, כמבואר במדרש (תנחומא במדבר טו), שלא יהיה לאדם רק לב אחד להקב"ה... וזה הוא הכוונה שתהיה לקיחה לכל אחד ואחד, היינו שהלקיחה תהיה כדי שלא יהיה לאדם רק לב אחד להקב"ה. וזה הכוונה 'ושמחת בחגך' (דברים טז יד), 'בחגך' עם הכולל בגימטריא 'בלב', היינו מחמת תיקון הלב - יהיה לך שמחה. ולכן אתרוג צריך להיות הדר ולא יהיה בו שום פגם, כי הוא מורה על הלב שלא יפגום, כי אם יהיה בשלימות. ולכן החסר פסול (סוכה לד), כי הוא מורה על חסר הלב, ואמר הכתוב (משלי ו לב) 'נאוף אשה חסר לב'.

רבי ישראל יצחק השפיל את עיניו. לרגע החל לומר: 'רציתי'. אך מיד הפסיק את דבריו. האישה המשיכה ואמרה: 'כן, אני יודעת שרצונכם בכמות נוספת של אתרוגים'.

אלא שרבי ישראל יצחק השיב בנימוס ובהתנצלות רבה: 'אבקש את סליחתכם, אבל נראה לי שבסופו של דבר איני זקוק לאתרוגים'. האישה הביטה בו בפליאה ושאלה: 'מה כוונתכם? הרי הסיטונאי כבר ביקש בעבורכם את האתרוגים, ואתם הגעתם במיוחד כדי לקחתם'. תשובתו של רבי ישראל יצחק נאמרה כמעט בלחש: 'אכן כן, אבל אצטרך לחשוב שוב'. הוא בירך אותה לשלום, הסתובב ופסע באיטיות בחזרה אל השביל שממנו בא.

המונית כבר לא המתנה לו. רבי ישראל יצחק נותר לבדו והחל לצעוד בשקט, עטוף במחשבותיו. בכביש הסמוך חלפו המכוניות בדהרה, וגם בלבו התחוללה סערה.

הוא לא פקפק בכשרותם של האתרוגים, ואף לא הטיל ספק ביושרו של הסוחר הירושלמי. אילו הייתה זו שאלה הלכתית, בוודאי היה יודע כיצד לבררה ולמצוא לה פתרון. אלא שכאן הייתה זו שאלה של 'אובנתא דליבא', שאלה היורדת אל עומק השיטין.

שוב ושוב חזר ושינן לעצמו את נוסח המודעה שהיה תולה מדי שנה בפתח החנות: 'אתרוגים בחזקת בלתי מורכבים'. כמה הקפיד על מילה זו, כדי שלא לכתוב אפילו אות אחת מעבר למה שהיה ידוע לו בוודאות. והנה עכשיו - האם יוכל לעמוד בתנות, להביט בפניהם של הקונים היראים והשלמים, ולומר בלב שלם שהאתרוגים הללו הם אכן 'בחזקת בלתי מורכבים'?

ייתכן שאדם אחר כלל לא היה מעלה בדעתו שאלה שכזאת. אפשר היה לטעון שאין כל קשר בין צניעותה של בעלת הבית לבין כשרותם של האתרוגים, ובקלות ניתן היה למצוא לכך הסברים והיתרים רבים.

אבל רבי ישראל יצחק לא חיפש היתרים. הוא חיפש אמת. והאמת הזאת אמרה לו דבר אחד: 'רק אין יראת אלוקים במקום הזה!' על אתרוגים הגדלים במקום כזה - אין הוא יכול לכתוב שהם 'בחזקת בלתי מורכבים'.

הסערה שבלבו שככה. הוא ידע שהוא עושה את הצעד הנכון, למרות המחיר הכבד הכרוך בסגירת חנות האתרוגים. מאותו רגע התהלך רבי ישראל יצחק במנוחת הנפש, במבט רגוע ובארשת פנים שלוה, כאדם השלם לחלוטין עם מעשיו.

עוד באותו יום כבר ידעו בבני ברק כי רבי ישראל יצחק סגר את מכירת האתרוגים. המודעה המפורסמת הוסרה ממקומה, והחנות חזרה לשמש את מטרתה המקורית: חנות ספרים.

באותה שנה היו בביתו הפשוט של רבי ישראל יצחק מי שהתקשו לקיים את מצוות 'ושמחת בחגך'. הידיעה על סגירת מכירת האתרוגים הותירה אותם בהלם.

אותם מתי מספר ששותפו בסוד הדברים ניסו להתווכח עם רבי ישראל יצחק, אך הוא עמד בשלו: 'על משפחה שאינה שומרת על קדושת הבית ועל גדרי הצניעות, איני יכול

סחורה נוספת בעיצומם של ימי המכירה הלחוצים, ובוודאי לא כאשר גם הסיטונאי עצמו טרוד עד למעלה מראשו באספקת אתרוגים לעשרות מוכרים בכל רחבי הארץ.

לבסוף נשמע קולו של הסוחר הירושלמי: 'איני יודע אם אספיק להגיע אליך עם האתרוגים. גם אם אצא עכשיו מירושלים, עד שאעמיס את האתרוגים ועד שאגיע לבני ברק יעברו שעות ארוכות. בזמן הזה יבואו אליך קונים נוספים, ואתה תיאלץ להשיב את פניהם ריקם. בימים כאלה כל רגע יקר מאוד, והחמצה של כמה שעות מכירה עלולה לגרום לך הפסד ניכר'.

הסוחר שתק פעם נוספת. מקולו ניכר שהוא מתחבט מאוד, אך כעבור רגע המשיך: 'אעשה למענך דבר יוצא דופן, שאיני רגיל לעשות בחיי המסחריים. אתן לך את כתובתו של בעל פרדס האתרוגים. סע אליו בעצמך, קח ממנו את הכמות הנחוצה לך, ואחרי החג נעמוד בקשר ונסכם את התשלום'.

הייתה זו הצעה חריגה בכל קנה מידה. באותם ימים נשמרו מקורות האספקה של האתרוגים בסוד כמס. כל סיטונאי הכיר את הפרדסים שמהם רכש את סחורתו, אך הקפיד שלא לגלותם לאחרים. הסוד היה חלק בלתי נפרד מן המסחר. מידע שדלף היה כמעט בגדר הזמנה לאחרים לבוא ולהסיג את גבולו.

גם הסוחרים הכירו היטב את הגבול המוסרי. שום סוחר לא העלה בדעתו לעקוף את הסיטונאי ולרכוש ישירות מבעל הפרדס. הייתה זו פגיעה ביושר ובאמינות, מעשה שלא ייעשה.

אלא שהפעם היה המצב שונה. הסוחר הירושלמי הכיר היטב את רבי ישראל יצחק ואת יושרו ואמינותו. הוא ידע כי לעולם לא יעזז למעול באמון שניתן בו. משום כך מסר לו את כתובתו המדויקת של פרדס האתרוגים, ואף הוסיף כי יקדים ויתקשר אל בעלי הפרדס ויודיע להם שהסוחר, הרב פומרנץ, מגיע לקחת אתרוגים, והכול נעשה על דעתו ובהסכמתו.

רבי ישראל יצחק רשם בקפידה את הכתובת, וכן את סימני הדרך שמסר לו הסוחר: כיצד להגיע אל הפרדס הסמוך לתל אביב, היכן לפנות מן הכביש הראשי והיכן נמצא ביתם של בעלי הפרדס.

מיד עם סיום השיחה נכנס לחנות יהודי וביקש לרכוש אתרוג. רבי ישראל יצחק השיב לו בחיך מתנצל: 'אזלו האתרוגים, ואני מנסה למצוא דרך לחדש את המלא'. האיש יצא מן החנות, ורבי ישראל יצחק הביט אחריו, ביודעו כי אין הוא האחרון. עוד רבים עתידים לבוא ולבקש אתרוגים. אין זמן להתמהמה.

יצא רבי ישראל יצחק מן החנות, נעל את דלתה, הרים את ידו לעבר מונית חולפת וביקש מן הנהג למהר ככל האפשר אל הכתובת הרשומה בפתק. רבי ישראל יצחק לא היה רגיל לנסוע במוניות, אך הפעם ידע שעליו למהר.

נהג המונית הביט בפתק, שאל כמה שאלות ולבסוף קבע: 'זה ליד הפרדסים'. המונית יצאה לדרכה. בשלב מסוים פנתה אל דרך צדדית, הכביש הלך ונעשה צר, ומשני צדדיו נראו שורות ארוכות של עצי הדר. לבסוף האט הנהג ואמר לרבי ישראל יצחק כי הגיעו אל היעד. רבי ישראל יצחק הקיש בעדינות על דלת הבית. הדלת נפתחה, ובעלת הבית שאלה לרצונו.

שמיני עצרת תשפ"ז

קורת בית הנחות ומסקלה בזהב

ריח הלחם הטרי היה מתפשט מדי בוקר ברחובותיה של העיר תוניס ומושך אליו קונים מכל עבר. עוד בטרם עלה השחר כבר בער תנור האבן הגדול שבמאפייה במלוא עוזו, ותבניות הלחם הלוהטות החלו לצאת בזו אחר זו. תחילה היו האופים מעצבים את צורתן הייחודית של הכיכרות, לאחר מכן מכניסים אותן אל התנור הלוהט, ורק לאחר שהשחימו היו מוציאים אותן למכירה.

עד שעות הערב המאוחרות הייתה המאפייה הומה אדם, ורק לעת לילה, לאחר שנמכרו הכיכרות האחרונות ורוב הגחלים שבתנור כבר כבו, השתרר בה שקט.

אחד הפועלים הערביים שעבד במאפייה לא היה שב לביתו בסיום יום העבודה. בעל המאפייה הקצה בעבורו פינה קטנה בתוך המבנה, ובה היה ישן מדי לילה. כך נשמרה המאפייה מפני גנבים, וכך גם היה הפועל זמין לכל צורך בלתי צפוי שהתעורר לעיתים באמצע הלילה. אם היה צורך להסיק מחדש את התנור, לקבל משלוח קמח או לפתוח את הדלת לאחד העובדים - היה האיש קם ממיטתו ומטפל בכל הדרוש.

אותו לילה היה קר יותר מכל לילות החורף שקדמו לו. רוח עזה נשבה ברחובות תוניס השוממים, הכתה בחלונות הבתים והשמיעה לילות מקפאות לב. הגשם הצליל ללא הרף, והקור היה עז כל כך, עד שנפש חיה לא נראתה ברחובות. אפילו הכלבים המשוטטים נעלמו וביקשו מחסה מפני הכפור.

לא הרחק מן המאפייה התגורר אחד מגדולי חכמי תוניס, הגאון רבי צמח צרפתי זצ"ל. הוא אשר עליו כתב רבינו החיד"א "בשם הגדולים" בערכו: "מהר"ר צמח צרפתי. רב גדול מרבני תוניס בדורות שלפנינו, והיה כותב בגיוני הש"ס והפוסקים, וקצת חידושים נדפסו משמו בספר "בני יוסף" הנדפס מחדש."

והוסיף לכתוב עליו שם, בערך הספר 'זרע יצחק': "והרב מהר"ר צמח הנזכר היה חולה כשנתיים, "בדמקש קרש" (= במיטת חוליו, על פי עמוס ג. יב), ו"ענו בקבל רגלו", ואתרחיש ליה ניסא, והשם רחם עליו, שלח מלאכו וירפאהו, וכמו רגע חזר לבריא ואתנו, והמעשה נורא. כי סיפר הרב ז"ל, שנגלה אליו אליהו זכור לטוב ואמר לו שיקבל עליו ללמוד כל ליל ברית מילה לכל הילודים בעיר ויתרפא. וקיבל עליו, ותיכף נתרפא. ומהיום ההוא כך היה מנהגו לילך ליל שלפני המילה במקום שיהיה, ולעסוק בתורה כל הלילה. וזה שמעתי מתלמידי חכם ששמע מזמן אחד שהיה הוא בבית הרב בשעה שנתרפא."

לא רק בלילות שלפני ברית מילה היה רבי צמח מרבה לעסוק בתורה. בכל לילה ולילה היה רגיל להשיכם קום, עוד בשעה שהשכחה מכסה את הארץ, לשבת על הרצפה ולומר בבכי את סדר תיקון חצות, ולאחר מכן לעסוק בתורה בהתמדה עד אור הבוקר. אלא שדווקא באותו לילה שעליו אנו מספרים אירע דבר שמעולם לא אירע: האש שבביתו כבתה, ולא הייתה לו כל אפשרות להדליק את הנר שלאורו היה מתפלל ולומד.

רבי צמח ניסה לעורר את הגחלים שנותרו באח ולהפיח בהן חיות, אך לשווא. הכפור והרטיבות כיבו אותן כליל, והחשכה שלטה בבית.

רבי צמח היה מודאג. עוד זמן קצר ושעת חצות תחלוף. כל רגע שעובר הוא ביטול תורה. האפשרות לשוב אל מיטתו כלל לא עלתה על דעתו, שכן התורה הייתה משוש לבו, ובה ביקש להגות יומם ולילה.

לפתע הבזיק רעיון במוחו. בהמשך אותו רחוב שבו התגורר שכנה המאפייה הנודעת של תוניס. וכי יש מקום טוב יותר למצוא בו אש דולקת מאשר במאפייה? אפילו אם התנורים כבר כבו, חשב רבי צמח בהיגיון, ודאי נותר שם גחל לוחש או נר דולק. מבלי להסס עטה רבי צמח את מעילו העבה, כך צעיף צמר סביב צווארו, אחז בנר הכבוי ויצא אל הרחוב.

כעבור דקות אחדות, שבהן נאבק ברוח העזה, עמד רבי צמח לפני דלת המאפייה. נדמה היה שבתוכה שורר שקט מוחלט. הפועל המוסלמי, שזה לא כבר השלים יום עבודה מפרך, שכב בפיתו שקוע בשינה עמוקה, מן הסוג שעליו נאמר: 'מתוקה שנת העובד'.

רק לאחר דפיקות רבות של רבי צמח על הדלת פקח הפועל את עיניו בבהלה.

ברגע הראשון נדמה היה לו כי אלו קולות הרוח. משהבין שמדובר בקול אנושי, חשש שמא גנבים מבקשים לפרוץ למאפייה. אולם כאשר הדפיקות לא חדלו, הבין כי אדם עומד בחוץ ומבקש שיפתחו לו. מאחר שלא ידע מיהו, חשב הפועל שאולי מדובר באחד מעובדי המאפייה, או אפילו בבעל הבית שהגיע מחמת צורך דחוף.

למרות עייפותו הרבה קם הפועל ממיטתו, פסע אל הדלת והסיר מעליה את קורת העץ הכבדה ששימשה כבריח. שתי ידי נאחזו בקורה המוספסת והרחבה. במאמץ ניכר הרים אותה והניחה בצד, ורק אז יכול היה לפתוח את הדלת. להפתעתו הרבה ניצב בפתח החכם היהודי הנודע, רבי צמח צרפתי. הפועל הכיר היטב את החכם היהודי, ששמו יצא לתהילה כאדם עני ואהוב על הבריות.

כאשר שאל הפועל לרצונו של הרב בשעה מאוחרת כל כך, התנצל תחילה רבי צמח על שהעירו משנתו, ולאחר מכן סיפר כי אין בידו אש להדליק את הנר, שלאורו הוא מבקש ללמוד תורה.

ללא אומר ודברים שב הפועל אל תוך המאפייה, נטל גחל בוער מן התנור, הדליק את הנר שבידיו של רבי צמח ואיחל לו לילה טוב.

רבי צמח הודה לו מעומק לבו ויצא אל הרחוב כשהנר הדולק בידו. הפועל העייף טרח להחזיר את קורת העץ הכבדה למקומה, נעל את הדלת ושב אל מיטתו.

אלא שהרוח שבחוץ לא חסה על הנר. כל עוד הלך ברחוב הצליח רבי צמח לגונן עליו במעילו, אך כמעט ברגע שנכנס אל ביתו נשבה רוח עזה וכיבתה את הלהבה הקטנה.

רבי צמח נעצר על עומדו. לרגע התלבט מה עליו לעשות. לבו כאב על שהפריע את שנתו של אותו פועל קשה יום, אך עוד יותר כאב לו על כל רגע שבו הוא בטל ללימוד התורה. רבי צמח שב על עקבותיו וחזר אל דלת המאפייה. עפעפיו של הפועל רק החלו להיעצם. עדיין לא הספיק לשקוע בשינה עמוקה, והנה שוב נשמעו נקישות על הדלת. תחילה סבר כי הוא חולם, אולם הדפיקות לא חדלו. בחוסר חשק התרומם הפועל

ממיטתו, שוב אחז בשתי ידי בקורת העץ העבה, הרימה במאמץ, השעינה על הקיר ופתח את הדלת. ושוב עמד שם רבי צמח. הפועל הביט בנר הכבוי שבידו ומיד הבין מה אירע. לשאלתו אם הרוח כיבתה את הנר, הנהן רבי צמח בראשו במבוכה. גם הפעם לא אמר הפועל דבר. הוא נטל את הנר מידיו של רבי צמח, הדליקו מחדש, מסרו לידי החכם היהודי וסגר אחריו את הדלת. לאחר מכן נאלץ שוב להרים את הקורה הכבדה ולהשיבה למקומה, ורק אז יכול היה לחזור אל יצעו. אלא שגם הפעם לא האריכה הלהבה ימים.

רבי צמח פסע במהירות לביתו, משתדל לגונן בגופו ובמעילו על הנר מפני הרוח המשתוללת. אולם משב עז במיוחד חדר מתחת לשולי המעיל וכיבה את הלהבה באחת. רבי צמח עצר והתלבט עם עצמו. מצד אחד הצטער על טרחונו של הפועל, ומצד שני ידע כי צערו על ביטול התורה גדול יותר. לבסוף הכריע: חוזרים למאפייה. התורה חשובה יותר מכול. הפעם כבר לא מיהר הפועל לפתוח. הדפיקות נשמעו היטב, אך האיש המשיך לשכב במיטתו. רק לאחר שהבין כי הדופק - רבי צמח - אינו מתכוון לחדול, נאנח אנחה עמוקה, כזו המשבירה את כל גופו של אדם, התרומם בכבדות וניגש אל הדלת.

כאשר פתח אותה וראה בפעם השלישית את רבי צמח, לא הצליח להסתיר את תסכולו הגובר. 'כבוד הרב', אמר בהכנעה, 'חלילה לי לסרב לבקשתך, אבל האם יודע אתה עד כמה קשה הדבר בעבורי?' רבי צמח השפיל את עיניו, והפועל המשיך: 'לא רק עצם ההפרעה החוזרת ונשנית באמצע שנותי הקצרה, ואף לא עצם היציאה מן המיטה החמה אל הקור הנכנס פנימה עם פתיחת הדלת. רואה הרב את הבריח הזה?'

הפועל הצביע על קורת העץ העצומה שנשענה על הקיר ואמר: 'זו הקורה המשמשת כבריח לדלת. קורה זו כבדה מאוד. בכל פעם שאני פותח את הדלת עלי להרים אותה ממקומה, ואחר כך, כאשר אני סוגר, עלי להרימה פעם נוספת ולהחזירה למקומה. יחשוב הרב כיצד אני מרגיש כשאני נאלץ לעשות זאת שוב ושוב, באמצע הלילה, מתוך שינה נטרפת, ועוד בליל סערה שכזו?'

רבי צמח הרגיש כי דברי הפועל הכאוב חודרים אל לבו. אכן, האיש צודק. הוא מצער אותו ללא סיבה המובנת לו, וכל פתיחת דלת כרוכה בעבורו בטורח גדול. רבי צמח התנצל לפניו וביקש את סליחתו.

הפועל הביט בו רגע ארוך. לבו לא עמד לו להשיב את החכם היהודי ריקם, והוא אמר: 'הי כן. אדליק לך את הנר בפעם השלישית.'

כמו בפעמים הקודמות הדליק הפועל את הנר, ליווה את רבי צמח עד הדלת, ושוב הרים את הקורה הכבדה, נעל את המאפייה וחזר למיטתו.

אולי לנו קל לנחש את ההמשך, אך הבה נחשוב מה התרחש בלבו של רבי צמח כאשר הנר כבה פעם נוספת. נדמה היה שהרוח עצמה מבקשת לבחון את היכן מגיע רצונו ללמוד תורה. רבי צמח עמד ברחוב החשוך והקר, בידו נר כבוי מלא צער. עתה כבר באמת לא ידע מה לעשות. מחד גיסא, לא היה מסוגל לוותר על לימוד התורה. מאידך גיסא, לא ידע כיצד יוכל להטריח פעם נוספת את הפועל, לאחר שכבר טרח למענו שלוש פעמים במסירות יוצאת דופן. לבסוף הכריע: עוד פעם אחת בלבד. רבי צמח נשם נשימה עמוקה, הסתובב באיטיות

את הפועל לבדו.

שעות ארוכות ישב הפועל על רצפת המרתף, לפניו ערימות של מטבעות, ובידיים זריזות היה ממיין אותן ומסדרן בארגזים הראויים. לקראת ערב שב האיש לבית ולמרתף. גם הפעם קשר את עיניו הפועל והולוכו בדרכים עקלקלות, עד שהחזירו לאותו מקום שבו נפגשו. לפני שנפרדו נתן לו האיש את שכרו כפי שהבטיח: פי עשרה מן המשכורת שקיבל במאפייה.

כך היה גם למחרת וביום שלאחריו. בכל בוקר היה האיש ממתין לו במקום הקבוע. משם היו יוצאים לדרכם, תחילה ברחובות המוכרים, לאחר מכן בסמטאות שלא הכיר, ולבסוף הייתה המספחת נקשרת על עיניו, ורק אז היה מובא אל הבית הסודי. בערב היה הכול חוזר על עצמו בסדר הפוך.

דבר קיומו של המרתף היה סוד כמנס, ואיש מלבד שניהם לא ידע עליו. אף על פי שהפועל היה מוקף במשך יום שלם בזהב ששוויו לא יסולא בפז, מעולם לא עלתה בלבו מחשבה ליטול אפילו מטבע אחד מן האוצר. הוא ידע היטב שבעל האוצר נותן בו אמון מוחלט, ולא רצה למעול באמון זה.

כעבור חודשיים בדיוק הסתיימה המלאכה. המטבעות היו מסודרים בארגזים, והמרתף כולו עמד מסודר להפליא. ביום האחרון לעבודה בדק האיש בשימת לב מרובה את עבודתו של הפועל. בשביעות רצון מלאה הבחין כי עשה את מלאכתו ביושר ובדייקנות.

האיש התכופף אל אחד הארגזים, הוציא חמישה מטבעות 'לואי ד'אור' - סכום נכבד מאוד - הושיטם לפועל ואמר: 'מלבד שכרך, קבל מתנה זו לאות תודה והערכה'.

כאשר שב הפועל אל המאפייה, קיבלו בעל הבית במחאה, כאילו לא עזב מעולם. היה זה פועל נאמן ונחוץ, שתרם רבות להצלחת המאפייה, וחסרונו היה ניכר בימים שבהם נעדר.

הפועל חזר אל תנור האבן המפויח, אל ריח הלחם הטרי וגם אל אותה קורת עץ שעמה היה פותח וסוגר את המאפייה.

אט אט הלך אותו מרתף ואצרות מסתוריות ונשכח מלבו. הוא לא ראה עוד את האיש, לא ידע מיהו ומניין הגיע ההון העצום שנמסר לידי למיון.

באחד הימים, כאשר עבר בשוק הגדול של תוניס כדי לסדר אחד מענייניו, נשמע קולו של כרוז העיר, שהיה עומד על במה גבוהה ומכריז בקול רם על הודעות הממשלה.

הסוחרים הפסיקו לרגע את משאם ומתנם, עוברים ושבים התקבצו סביבו, והכרוז החל לקרוא מתוך מגילה שבידו: בפקודת השלטון מוצע למכירה בית גדול הנמצא בפאתי העיר. הכרוז תיאר את הבית בפרטי פרטים: מספר חדריו, החצר הרחבה, המבנה הבנוי מלבנים ועוד.

תחילה הקשיב הפועל באדישות, אלא שכל שהמשיך הכרוז בתיאורו, הלך לבו וגדף. הדברים נשמעו מוכרים להפליא. אמנם הובל אל הבית כשעיניו מכוסות, אולם במשך הזמן למד דבר או שניים על מבנהו, והתיאור נראה מתאים לו אחת לאחת.

לבו החל להלום בחוזקה כאשר הכרוז המשיך: בעל הבית נמצא לפני ימים אחדים מוטל מת בפתח ביתו. האיש היה גלמוד, ללא קרובים וללא יורשים ידועים, ולפיכך עבר הבית, על כל אשר בו, לרשות הממשלה התוניסאית.

מחירו של הבית הוא מאה מטבעות 'לואי ד'אור'. כל המעוניין לרכשו במחיר זה, או להוסיף עליו, מוזמן להגיש את הצעתו בפני השופט הממונה על כך במשרד בית העירייה.

המחשבות הכו בפועל בעוצמה. אכן, זהו הבית. ברור שזהו הבית שאליו הובל פעם אחר

תוניסאי קטן שהיה מקובל באותם ימים. האיש נהנה בראשו ושאל: 'ומה דעתך אם אציע לך עבודה אחרת, קלה יותר, ושכרך יהיה פי עשרה משכרך כיום - מאה נאסרטי? הפועל ניסה לברר מה טיבה של העבודה וכמה זמן תימשך. האיש השיב שאת מהות העבודה אינו יכול לגלות, אך האיש תימשך חודשיים ימים. הפועל היסס. 'אם אעזוב את המאפייה, מי ערב לי שעם סיום החודשיים יסכים בעל הבית לקבל אותי בחזרה? הייתה זו טענה נכונה, והאיש אמר לו: 'אכן, לך ושאל אותו אם תוכל לצאת לחופשה בת חודשיים'.

הפועל מיהר לשוב אל המאפייה, ושם שמע מבעל הבית: 'אם אכן תשוב בעוד חודשיים - דלת המאפייה תהיה פתוחה לפניך'. הפועל הודה למעסיקו האדיב, רץ בחזרה אל המקום שבו המתין לו האיש ומסר לו את תשובת מעסיקו. 'אם כך', אמר לו האיש, 'סיים היום את כל ענייניך. מחר בבוקר, בדיוק בשעה השמינית, המתן לי כאן, ואקח אותך אל מקום העבודה'.

למחרת התייצב הפועל במקום בשעה היעודה, והאיש הזר כבר המתין לו. ללא אומר ודברים החל האיש לצעוד, והפועל הלך בעקבותיו. תחילה עברו ברחובות המוכרים של תוניס, אולם כעבור זמן קצר פנו לרחובות צרים ולסמטאות מפותלות שבהן לא דרך הפועל מעולם. הם המשיכו ללכת, עוד רחוב ועוד סמטה, עד שהפועל כבר הבין כי האיש מבקש לבלבל את דרכו.

לאחר כחצי שעה של הליכה זריזה נעצר האיש. עתה ניצבו בפתחו של רחוב רחב ידיים. האיש שלף מטפחת עבה מכיסו והורה לפועל לקשור אותה על עיניו. 'העבודה החדשה כרוכה בסודיות גמורה. אסור לך לדעת היכן היא מתבצעת. אם ברצונך לעבוד אצלי, תצטרך לסמוך עליי'. הפועל היסס לרגע, אך השכר הגבוה שהובטח לו הכריע את הכף. לאחר שקשר את המטפחת על עיניו, אחז בידו של האיש. הלה הולוכו 'מינה ושמאלה, העלהו במעלה רחוב אחד והורידו באחר, עד שלבסוף נעצרו. קולו של מפתח נשמע מסתובב במנועול. דלת כבדה נפתחה, והשניים נכנסו פנימה.

משהוסרה המטפחת מעיניו, הביט הפועל בבית. הבית היה ריק כמעט לחלוטין. לא היו בו רהיטים או חפצים. האיש לא התעכב, אלא סימן לפועל לבוא אחריו אל גרם מדרגות שהוביל למרתף שמתחת לפני הקרקע.

עיני הפועל נפערו בתדהמה כאשר האיש הדליק ארבעה נרות גדולים במרתף האפל. לאורך כל קירות המרתף היו מונחים שקים גדולים ופתוחים, עמוסים במטבעות זהב מסוג 'לואי ד'אור' - 'לואי של זהב', מטבע הזהב המלכותי של צרפת, שעליו הוטבעה דמות דיוקנם של המלכים שנשא את השם לואי. היו שם כל סוגי המטבעות הללו: לואי שלם, חצאי לואי ולואי כפול. פה ושם נראו גם מטבעות זהב מממלכות נוספות, שכל אחת מהן נטבעה בצורה שונה ובמשקל אחר.

'זו עבודתך', אמר האיש לפועל. 'עליך למיין כל מטבע לפי סוגו, משקלו וארץ מוצאו, ולהניח כל סוג בארגז המיועד לו. העבודה דורשת זהירות רבה, שכן אלו אוצרות ששווים הון עתק.

'אל תיבהל מן הכמות, שכן יש כאן מלאכה לחודשיים תמימים. הנה לך ארגזי עץ גדולים, שאליהם תכניס את המטבעות. אין צורך לספור אותם, די אם תמיין אותם כהוגן. תוכל לנוח בעוד כמה שעות, והנה לך גם דברי מאכל להשיב את נפשך בצוהריים. לקראת ערב אשוב לכאן ואחזירך לביתך'. האיש יצא מן המרתף והותיר

לעבר המאפייה והתפלל בלבו שהפועל יסכים לפתוח לו גם בפעם הרביעית. אלא שהפעם, ככל שדפק, הפועל לא פתח. רבי צמח כמעט החליט לשוב לביתו, אלא שידע כי עד עלות השחר נותרו עוד שעות אחדות, וחלילה עלולות הן לחלוף בביטול תורה. הוא אזר כוח נפשי ושב לדפוק על הדלת.

לאחר זמן ממושך נשמעו צעדים כבדים מתוך המאפייה. הפועל פתח את הדלת, כשכעסו ניכר על פניו. 'כבוד הרב', אמר, 'האם אינך מרחם עליי? רבי צמח לא השיב. 'הקור חודר לעצמותי, ועייף אני מעבודת היום כולו. פעם אחת קמתי, פעם שנייה קמתי, פעם שלישית קמתי, וכעת - פעם רביעית. האומנם אין לדבר סוף?'

הפועל עדיין לא נרגע ואמר לרבי צמח: 'הוא! נא להרים את קורת העץ המשמשת כבריח למאפייה. אולי כאשר תחוש במשקלה תבין עד כמה קשה לי להרימה שוב ושוב'.

רבי צמח הושיט את ידיו, ובכל כוחו הצליח להגביה את הקורה מעט בלבד. משקלה אכן היה גדול בהרבה מכפי ששיער. הפועל, שראה את הרב מתקשה אפילו להזיז את הקורה, אמר בטרטוריה: 'עתה בודאי מבין הרב מה פשר כעסי, כאשר בעוד רגע יהיה עליי להרים קורה זו בפעם השמינית'.

רבי צמח הרגיש כאילו דברי הפועל צורבים את לבו, ואמר בלחישתו: 'הוא! נא לסלוח לי. כל רצוני לא היה אלא שלא להפסיד אפילו שעה אחת מלימוד התורה, אך מעולם לא התכוונתי לצער אותך'. דבריו נאמרו בכנות כה רבה, עד שפניו של הפועל התרככו. הוא נטל את הנר, הדליקו פעם נוספת והגישו לרבי צמח.

בטרם נטל רבי צמח את הנר, נשא את עיניו כלפי מעלה ואמר ברגש: 'ריבונו של עולם ישלם לך על החסד הגדול שעשית עמי הלילה, כאשר טרחת בעבורי פעם אחר פעם. יהי רצון שכשם שהרמת את הקורה הכבדה הזאת שוב ושוב, כך ירים אותך הקב"ה מעלה מעלה וייתן לך שפע ברכה, עד שיהיה בידך זהב במשקל הקורה הזאת, ואף יותר ממנה. עוד יבוא יום ותהיה העשיר הגדול ביותר בעיר מגוריך'.

הפועל עמד משתאה. אף שהיה מוסלמי, ידע היטב מיהו החכם היהודי רבי צמח צרפתי ומה כוחן של תפילותיו. הכול שחו אחריו ואמרו שברכותיו של החכם היהודי עושות רושם רב בשמים. הפועל הביט ברב בהתרגשות גדולה, ולפתע עלה רעיון במוחו.

'כבוד הרב, מצאתי עצה טובה. השאר את הנר בידך, ואני עצמי אוכיל את הנר הדולק אל ביתך. עשית גדולה יש לי במאפייה, והיא תגן על הנר מפני הרוח'.

יצאו שניהם מן המאפייה, כשהפועל אווז בעששית, ופנו אל ביתו של רבי צמח. רק לאחר שראה הפועל את הנר הדולק מונח בבטחה על שולחן לימודו של הרב, שבעל עקבותיו לא המאפייה, כדי לנסות לישון עוד מעט בטרם יאיר היום.

ימים רבים חלפו, והפועל כמעט שכח את מאורעות אותו לילה. שגרת עמל יומו העסיקה אותו יותר מכל דבר אחר.

באחד הימים יצא הפועל מן המאפייה כדי לסדר עניין כלשהו ברחובות העיר. בעודו פוסע בנחת, הבחין באדם זר העומד ומתבונן בו, כאילו המתין לבואו. האיש, שנראה אדיב ולבבי, קידם את פניו לשלום, ועד מהרה התפתחה ביניהם שיחה שעסקה במקום עבודתו ובגובה שכרו. הפועל לא הסתיר את האמת: 'עובד אני במאפייה תמורת שכר של עשרה נאסרטי' - מטבע כסף

של התורה. אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה. אם גוי שהדליק-נר לכבוד התורה זכה לברכה שכזאת, על אחת כמה וכמה בני התורה העוסקים בתורה - כמה גדול יהיה שכרם.

העשיר קיים את הבטחתו, ורבי צמח נסע לירושלים, שם עסק בתורה עד לפטירתו בשנת תע"ז.

רבינו החיד"א, בהמשך דבריו האמורים לעיל, כותב עליו: "ואחר זה נשאו לבו לב טהור והלך לעיר הקודש ירושלים ת", ואני הצעיר ראיתי גליני הגמרות של מדרש הקדוש "בית יעקב" מלאים זיו מחידושי וחותם "צ"ץ ופרח" - כראשי התיבות של שמו".

כתב הרה"ק העטרת ישועה זיע"א בתוך ספר אביו 'אמרי נועם': בש"ס (ב"ב ח). 'רבי פתח אוצרות בשני בצורת, דחק יונתן בן עמרם ונכנס, אמר לו, קרית שנית, אמר לו לאו וכו', אם כן במה אפרנסך, אמר לו פרנסני ככלב פרנסני כעורב'. [ועיין ברש"י ז"ל ובמהרש"א בחידושי אגדות מדוע נקט הני דווקא].

ונראה לרמז, כי נודע אשר בשמיני עצרת בברכת הגשם משפיעין טובות הגשמיים. ולהבין, הלא מיד בליל ראשון דסוכות איתא בכוונות לכוון לשם 'שבע' (עיין בפע"ח שער תג הסוכות פ"א), הרי כי נמשך מחיה וכלכלה עוד מיד כשנכנס לסוכה.

אכן ביאור הדברים הוא, כי בעת שנכנס אדם להסוכה, ההשפעה היא רק לתלמידי חכמים היושבים באהלה של תורה, לאשר ישיבת סוכה שהיא ישיבה של מצוה יורה לישיבת תלמידי חכמים היושבים באהלה של תורה שהיא ג"כ ישיבה של מצוה. ובשמיני עצרת שהוא אחר צאת האדם מהישיבה של מצוה נרמז לתלמי דאורייתא בעלי מסחר וקנין אשר נודדים ממקום אהלה של תורה להמציא טרף לביתם, על כן אז הוא זמן קהלה לכל, המשכת פרנסה גם לתלמי אורייתא, וכטעם הקרא (דברים לג יח) 'שמח זבולון בצאתך', כי בעלי מסחר שמחים בהשפעתם בעת צאת מן הסוכה בשמיני עצרת. 'וישכר באהליך', התלמידי חכמים שמחים בהשפעתם עוד מזמן ביאתם להסוכה.

והן נודע מדברי התיקו"ז (בהקדמה, ב): 'והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים' שהוא רזא דסוכה, ואפרוחים וביצים המה בסוד מארי מקרא ומארי משנה, עיי"ש.

וזהו 'רבי פתח אוצרות בשני בצורת', שכן 'בצורת' אתון 'רובצת', רומז להסוכה. גם נודע כי הסוכה בסוד ש"ס מעלות, ב' פעמים ע"ב ס"ג מ"ה, ששה קצוות, כטעם 'אחלקה שכם' ועמק סוכות אמד' (תהלים סח ח), עיין בספרים (עין בסידור ר' קאפיל ח"ב דף קסה).

וזהו 'שני בצורת', אשר 'שני' מספר ש"ס. ואז דייקא בבואו להסוכה פתח האוצרות להשפיע פרנסה לאשר אז מכווין לשם 'שבע', לזאת שאל ליונתן בן עמרם 'קרית שנית' דייקא, כי מארי מקרא ומשנה בסוד אפרוחים וביצים, רזא דסוכות כנ"ל. ומטרת כוונתו בשאלתו אם הוא תלמיד חכם שיוכל להשפיע לו פרנסה מיד בישיבת סוכה בליל ראשון, ואמר לו לאו. אמר לו 'במה אפרנסך', כי אז הוא רק השפעה לתלמידי חכמים כנ"ל, ועל זה השיב לו 'פרנסני ככלב וכעורב', לאשר נודע מספרים כי כל"ב דקדושה בחינת שם ב"ן (עיין בעץ חיים שער לח פרק ח), ושמני עצרת הוא ביום נ"ב מימי הרצון, בחינת שם ב"ן בחינת מלכות. וגם 'עורב' רומז על בחינה זו, כמבואר בדברי חז"ל אשר עורב רומז לדוד ומשיח בן דוד (עיין במדרש הנעלם פרשת נח מאמר וישלח את העורב ד"ה רבי פתח, ובקהלת יעקב ערך עורב), וביקש לו שעכ"פ ישיפיע לו פרנסה מן שמיני עצרת, שאז הוא המשכה גם לתלמי אורייתא.

חלפו שנים, ובלבו של רבי צמח צרפתי גמלה ההחלטה להגשים את משאת נפשו ולעלות לארץ הקודש. הדרך לארץ ישראל עברה דרך איסטנבול, ועוד בטרם נכנסה האונייה אל הנמל כבר נפוצה בעיר הידיעה שאחד מגדולי החכמים עתיד לעצור בה לתחת בנייהם של שלושה ימים.

עד מהרה התקבצו בנמל רבים מנכבדי הקהילה היהודית כדי לקבל את פניו. ביניהם בלט אדם אחד יותר מכולם, והוא כלל לא היה יהודי. האיש עמד מוקף במשרתים, וכרכרתו המפוארת המתניה לו סמוך לרציף. כולו הקרין עושר וכבוד, עד שנראה כאחד משרי המלכות.

כאשר ירד רבי צמח מן האונייה, מיהר העשיר ופסע לעברו. בהגיעו לפניו נטל את ידו של הרב ונשקה ברגש. רבי צמח הביט בו בתימהון. פניו לא היו מוכרות לו כלל.

אלא שהעשיר המשיך במהירות: 'לכבוד יהיה לי אם הרב יואיל להתארח בביתי במשך ימים אלו. כל מחסורו יהיה עליי, ואף ארים תרומה נכבדה לכל צורכי הרב. הכול יהיה בתכלית הכשרות היהודית ולשביעות רצונכם המלאה'.

רבי צמח נענה לבקשתו ונסע בכרכרת העשיר אל ביתו, שהתגלה עד מהרה כארמון מפואר במרכז העיר.

העשיר טרח בכבודו ובעצמו לשמש את הרב, הובילו אל חדרו המפואר, ולאחר מכן ערך לפניו שולחן עמוס כל טוב: מגשי כסף ובהם מיני מאפה משובחים, שקדים ופיסטוקים, אשכולות ענבים ופירות מובחרים שהובאו מארצות רחוקות, ולצידם קנקני קפה ריחני ומשקאות מתוקים בכלי חרסיה מעוטרים.

לאחר שרבי צמח נח קמעה, פנה אליו העשיר ואמר: 'רבינו, אבקש להראות לכבודו דבר מה'. הוא נטל את ידו ביתרת כבוד והוליכו אל חדר האוצרות שבארמון, שהיה מוגן בדלת ברזל עבה ובמעגל ענק.

העשיר פתח את הדלת, ולעיני רבי צמח התגלה חדר עמוס באוצרות פז: ארגזי זהב וכסף, תכשיטי יהלומים ואבנים יקרות, חפצי אמנות יקרים וציורים נדירים. העשיר חיך ושאל: 'רבינו, התדעו מניין בא לי כל העושר הזה?' ורבי צמח העניו השיב: 'לכי מניין אדע?'

לאחר רגע של שתיקה המשיך העשיר ואמר: 'האם כבודו זוכר את אותו פועל שהיה ישן במאפייה שבתוניס, ברחוב שבו התגוררתם?'

רבי צמח נהנה בראשו ואמר: 'דאי שאני זוכרו. איש טוב היה'. עיני העשיר התמלאו דמעות, והוא אמר: 'אני הוא אותו פועל. אני פתחתי לרב את דלת המאפייה באותו ליל סערה, והרמתי פעם אחר פעם את הקורה הכבדה. ואני הוא שזנית לברכתו של רבינו על זה במשקל הקורה. הרי כך אמרת לי: "כשם שטרחת למען לימוד התורה והרמת את הקורה, כך ייתן לך הקב"ה זה במשקל הקורה, ואף יותר". הברכה התקיימה!'

העשיר סיפר לרבי צמח את כל המאורעות שאירעו עמו מאז אותו לילה: האיש המסתורי, מרתף האוצר, מותו הפתאומי של בעל הבית, רכישת הבית והדרך הארוכה שבה העביר את הונו לאיסטנבול. משיים לספר, אמר: 'כל מה שיש לי - בזכות ברכה זו בא אליי. מעתה, כל מחסורכם, בהרחבה ובכבוד, כל ימי חייכם - יהיה עליי'.

העשיר הוריד מאחד המדפים צרור גדול של מטבעות זהב, הניחו לפני הרב ואמר: 'זו רק ההתחלה. מעת לעת אוסיף ואשלח לרב כל אשר יצטרך, כדי שיוכל לשבת בארץ הקודש במנוחה ולעסוק בתורה ובעבודת השם'.

רבי צמח, נרגש כולו, נשא את ידיו השמימה ואמר: 'כמה גדולים מעשי השם וכמה גדול כוחה

פעם. אך מה אירע למרתף? האם בעל הבית הספיק לפנות את האוצר לפני מותו? האם השלטונות מצאו את הזהב? ואולי הכול עדיין מונח שם, בדיוק כפי שהותיר אותו?

ואז, כבמכת ברק, עלו בזיכרונם דבריו של רבי צמח צרפתי באותו ליל סערה: 'כשם שטרחת להרים את הקורה למען התורה, כך ירים אותך הקב"ה וייתן בידך זהב כמשקל הקורה'. צמרמורת חלפה בגופו. אולי זהו רמז למה שעתיד להתרחש. אזר הפועל אומץ והלך אל משרדו של השופט. ההצעה הגבוהה ביותר שהוגשה עד אותה שעה עמדה על מאה ועשרים מטבעות 'לואי ד'אור'. הוא הציע חמישה מטבעות יותר, ולאחר דין ודברים נקבע כי עד הערב עליו להפקיד כתמשה אחוזים מן הסכום כדי הקדימה, ואת יתרת התשלום להשלים בתוך חודש ימים.

חמשה מטבעות כאלה היו בידו, מן המתנה שקיבל מהאיש המסתורי. עתה היה עליו להשיג עוד שני מטבעות. לעזרתו בא בעל המאפייה. אמנם הוא לא ידע לשם מה מבקש הפועל שני מטבעות זהב, אך ידע כי יכול הוא לסמוך על נאמנותו. כעת, זההיה בידו הסכום הדרוש לדמי הקדימה, הגיע הפועל אל בית העירייה, מסר את שבעת המטבעות וביקש מן השופט את מפתח הבית.

השופט סירב, שכן לפי הסדר הנהוג אין מוסרים את המפתח אלא לאחר השלמת התשלום. אולם הפועל הפציר בו שיתן לו את המפתח לשעתיים בלבד, ולבסוף נעתר השופט לבקשתו.

המפתח בידו והכתובת המדויקת בכיסו, מיהר הפועל אל הבית. בידיים רועדות פתח את הדלת וסגר אותה אחרי. נדמה היה לו שהבית עומד דומם, כאילו הזמן עצר בו מלכת. במהירות ירד אל המרתף, פתח את הדלת, והמראה שנגלה לעיניו הותיר אותו נטוע על מקומו. ארגזי הזהב עמדו בדיוק כפי שהניחם ביום עבודתו האחרון. נדמה היה כאילו יצא מן המקום רק אתמול.

הפועל ידע שעליו לכלכל את צעדיו בתבונה. הוא קיבל את המפתח לשעתיים בלבד, ואף ידע שאם ימהר לשלם את מלוא מחיר הבית, עלול הדבר לעורר את חשדם של השלטונות. לפיכך החליט לקחת רק את הסכום הדרוש לו להשלמת רכישת הבית. בפאתי המרתף מצא תיק עור, מילא אותו בסכום הנחוץ, הכניסו מתחת לגלימתו ומשם אל השופט והחזיר לו את המפתח, כאילו לא אירע דבר.

גם לאחר מכן המתין בסבלנות. רק יומיים לפני המועד האחרון הופיע ובידו יתרת הסכום, שילם את כל הנדרש ממנו וקיבל לידיו את מפתח הבית לצמיתות. כאשר סגר אחריי את דלת הבית בפעם הראשונה כבעליו החוקיים, ירד שוב אל המרתף. עתה כבר לא היה ספק: האוצר כולו - שלו. ברכתו של רבי צמח התקיימה במלואה.

בימים הבאים הכין הפועל תוכנית מסודרת וארוכת טווח להלבנת ההון העצום. הוא ידע היטב שאין באפשרותו להוציא אוצר שכזה בבת אחת מבלי לעורר חשד.

כעבור זמן קצר נסע לאיסטנבול, מרכז המסחר הגדול של האימפריה העות'מאנית, ומשם שב עם 'סיפור כיסוי' בנוי היטב: אחד מקרוביו, סוחר שמיכות עשיר, מינה אותו לנציגו בתוניס, כדי לקנות סחורות ולשלחן לאיסטנבול.

במשך קרוב לשנה היה נוסע הלך ושוב בין שתי הערים. בכל נסיעה נשא עמו חלק קטן מן המטבעות, ובאמצעות עסקאות מסחר אמיתיות שילבם בהונן, עד שלא ניתן היה להבחין בין רווחי המסחר לבין אוצר הזהב שהגיע מן המרתף.

אט אט התרוקן המרתף, ואילו באיסטנבול הלך הונו ותפח, עד שברבות הימים היה הפועל לאחד מעשירי העיר הגדולים.

מילין יקירין וחידישים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה ראשונה

חזקתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

הטעם שכוונה מעכבת במצות סוכה

ידרושון, שבכל יום יש את הכוח לדרוש ולבקש לבוא אל ה' יתברך, וגם הכוח להתקדש נשאר בכל יום ויום כמו שנרמז בפסוק (שמות יט ז) 'וקדשתם היום ומחר', וכך יזכה בכל יום לבוא אל ידיעת ה' ולהשיב הדברים אל לבבו, כמו שכתוב (לעיל ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים'.

ובתוספת ביאור כתב **בנחמד ונעים להרה"ק מקאסוב ע"ה** (פרקי אבות אות לד) כי באמת עיקר כוונתו יתברך בדיבורו הוא על דרך הודעת העתיד, כדי לסייע בידינו להטות הבחירה לטוב, אמנם כדי שלא לעורר את הסטרא אחרא לקטרג על סיוע ה' יתברך בידנו, לפיכך הוציא דבריו באופן המשתמע גם בלשון צווי, אבל עיקר כוונתו להיות כמסייע לבניו האהובים לבחור בחיים. וזהו שאמר הכתוב **ובחרת בחיים** בלשון עתיד ולא אמר בלשון ציווי 'בחור בחיים', והכוונה היא עתיד אתה לבחור בחיים, כי לולא זאת לא היתה תקומה חס ושלום לישראל, כי היה קשה מאד להטות הבחירה לטובה, וה' יתברך חשבה לטובה לנו לסייע בידנו.

וכתוב **למען תחיה**, שתהיה קיום התורה ומצוותיה לשם כוונה זו, שיידע האדם שכל חיותו תלויה בקיום התורה, וכוונה זו מעכבת בקיום התורה, וכל בחירתו בקיום המצוות יהיה 'למען' יזכה על ידי כך לחיים האמתיים, כי מבלעדי התורה חיייו אינם חיים.

סיוע מהשמים לבחור בטוב

ולשון הכתוב **ובחרת בחיים** משמע שיש סיוע מן השמים למי שבוחר בדרך החיים, ואף שהבחירה חופשית היא ביד כל אדם לטוב ולהיפך, כמו שאמרנו חז"ל (ברכות לג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, מכל מקום הקב"ה מסייע בידנו לבחור בטוב בכך שהוא מצוה עלינו לבחור בחיים, ומי שמקשה ערפו ובוחר ברע הרי הוא פועל נגד גזירת ה'.

ובכל יום ויום יש בכוח האדם לזכות לחיים רוחניים, כמו שאמר הכתוב 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולם היום', 'היום' היינו שבכל יום ויום אפשר להגיע לדבקות בה', וכן כתוב (ישעיה נח ב) 'ואותי יום יום'.

למען ידעו דרתיכם כי בספרות הושבתי את בני ישראל (ויקרא כג, מג). כתב **הב"ח** (אורח סי' ח אות ז) שבג' מצוות נאמר 'למען', ציצית תפילין וסוכה, וקיום המצוות האלו הוא כדי לקיים את הטעם האמור בהם, מצות ציצית היא 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי' (במדבר טו מ), מצות תפילין היא 'למען תהיה תורת ה' בפיך' (שמות יג ט), ומצות סוכה היא 'למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' (ויקרא כג, מג), וכיון שפירשה התורה שקיום מצוות אלו הוא לתכלית זו, על כן כוונה זו מעכבת במצוות אלו, ומן התורה צריך לכוון בשעת קיום המצוה את הכוונות הנ"ל.

ידע האדם שכל חיותו מכוח קיום התורה

ולפי דבריו אפשר לפרש גם את הפסוק (דברים ל, יט) **ובחרת בחיים למען תחיה**, שיבחר האדם בחיים אמיתיים של התורה כדי שעל ידי יזכה לחיות, כי לולא קיום התורה אין לאדם חיות כלל, כמו שכתוב (לעיל ד ד) 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולם היום'.

מילתא דפליאה

השמחה בחג הסוכות משפיע פרנסה לכל השנה

הסוכות משפיעה וממשיכה שפע טוב ופרנסה טובה על כל העולם על ידי השר הממונה חת"ד.

השפעת הפרנסה הנשפע בחג הסוכות בזכות יעקב אבינו

יסוד ענין הפרנסה הנשפע בחג הסוכות נראה לבאר על פי דברי **הטור** (או"ח סי' תיז) ששלשת הרגלים הם נגד שלשה אבות, פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק, וחג הסוכות כנגד יעקב אבינו. והוא מצינו בתורה הקדושה שיעקב אבינו ע"ה התפלל על הפרנסה, באמרו 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש' (לעיל כח כ), ועל כן בחג הסוכות זמן שמחתנו שהוא כנגד יעקב אבינו אכן הקדוש ברוך הוא ברחמיו וחסדיו המרובים מזמין פרנסה ברווח ושפע טוב לזרוע של יעקב.

מידת התפארת של יעקב אבינו מכריע לטוב ומשפיע פרנסה

והנה מידתו של יעקב אבינו מדת התפארת שהוא קו הממוצע, והוא מכריע בין מידת החסד של אברהם אבינו למידת הגבורה של יצחק אבינו, ועל שם זה נקרא בפסוק 'איש תם', אי"ש ראשי תיבות ימין ש'מאל אמצע, שהוא כולל את כל האבות הקדושים, ובתיבת אי"ש שעולה בגימטריא אמצע ימין נרמז שהאמצעי נוטה לצד הימין להכריע לטוב כמו שכתב **באמרי נועם** (תולדות ד"ה בפסוק מכרה כיום), ולכן מאז ומתמיד בזכות יעקב אבינו נשפע משמי מרום שפע טוב.

הרה"ק רבי ברוך ממעזיב' ע"ה אמר שעצבות מקלקלת את הפרנסה, ולכן יראה כל אדם שיהיה בשמחה. ונרמז הדבר בתורה, שסופי תיבות 'והיית א'ך שמ'ח' (דברים טז טו) הם 'חת'ך', שהוא השר הגדול של פרנסה. והנה מיום שנפטר יוסף מאביו היה יעקב אבינו שרוי בצער ועל ידי זה התרחק ממנו השר הממונה כי אינו שורה אלא במקום שמחה, וכעת ששלח לו יוסף הבשורה שהוא חי, על ידי זה 'ותחי רוח יעקב אביהם' ונתמלא שמחה שלימה, וממילא בכוח הבשורה ששימח אותו חזר אליו השר של פרנסה, וזהו הפירוש 'ולאבי שלח כזאת' כחשבון הזה שהוא חת"ך, שביחד עם הבשורה הטובה שלח לו גם השם חת"ך שהוא השר הממונה על הפרנסה.

בכלל דברי הרבי ר' ברוך ע"ה ניתן לומר, שדווקא משבעת ימי הסוכות נמשך פרנסה לכל השנה על ידי שם חת"ך, מאחר שימים אלו הם זמן שמחתנו, שנצטוונו עליהם בתורה הקדושה שלש פעמים לשמח בכל שבעת הימים, ומה נלמד גם אנחנו לתמיד שהדרך להמשיך השפע הטוב ממרום הוא על ידי שהאדם בשמחה.

ואפשר להוסיף עוד רמז לענין הפרנסה הנשפע בחג הסוכות, דכתיב (תהלים טז יא) 'תודיעני אורח חיים, שובע שמחות את פניך, נעימות בימינך נצח', ובמדרש (ויק"ד ג ב) דרשו פסוק זה על חג הסוכות, אל תקרי 'שובע' אלא שבע שמחות, והכוונה לשבע מצות שבחג, ד' מינין שבלולב, וסוכה, וחגיגה, ושמחה. והנה **הרה"ק ר' יוסף מקאסאן ע"ה** כתב, שסופי תיבות 'נעימות בימינך נצח' הם חת"ך, וכן האותיות הקודמות בלי הסופי תיבות שהם נעימ' בימינ' נ'צ בגימטריא חת"ך. ואין זה אלא ללמד שהשמחה בימי

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

מדוע קל יותר להוציא ממון רב על אתרוג משאר מצוות

כאילו בו ביום נתן לו ה' יתברך העשירות ואין הטובה מתיישנת אצלו כלל, ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים ב ז) 'ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך', שבכל יום יחשוב האדם כאילו נולד באותו יום והוא בריה חדשה, ובכך יכיר תמיד מחדש את כל הטובות שעשה השם יתברך עמו.

התורה מתחדשת בכל עת

והתורה הקדושה עצמה יש בה סגולת התחדשות למצוא בה תמיד טעמים חדשים, שהרי התורה הקדושה הוא ענין בלתי מוגבל כמו שכתוב (איוב יא ט) 'ארוכה מארץ מידה', ובמאמר אחד יכול האדם להתעסק כל ימי חייו אף אם יחיה אלף שנים, ועדיין ימצא בו תעלומות חכמה לאין קץ, ועל זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט ז) 'לכל תכלה ראיתי קץ', תכלה לשון תאוה, שלכל תאוה ותשוקה יש קץ וגבול, אבל 'רחבה מצותך מאד', הכיסופין והתשוקה לטעמי המצוות הוא בלי סוף וגבול, ואם במצוה אחת הוא כן קל וחומר לכל המצוות כולם.

ועוד אמר דוד המלך (שם פסוק יז) 'מה אהבתי תורתך', חשקי ואהבתי גדול מאד לתורה, ואף על פי שיכל היום היא שיחתי' עדיין אני אוהב אותה בלי היחלשות, וזו הכוונה באמרו (שם פסוק קכט) 'פלאות עדותיך על כן נצרתם נפשי', הואיל ודברי תורה חביבים ויקרים עלי לפיכך יחשבו אצלי בכל יום כדברים חדשים שאדם מתפלא עליהם ונפשו תכסוף להם, וכפי שרואים לענין גירסא דינקותא אשר לא במהרה תשכח, כי חדשים הם אצלו בקטנותו ויתעורר לשמעם ויעשו רושם במוחו.

דוד המלך שמח במצוות ללא התיישנות

בזה פירש הפנים יפות (שם) מה שאמר דוד המלך (תהלים קיט קסב) 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב', כי המוצא שלל רב ישמח מאד בשעת מציאתו ואחר כך כשנתיישן אצלו שוב לא ישמח בו, ודוד היה שמח בתורת ה' בכל יום מחדש כאילו מצא שלל רב, ונדרש פסוק זה לענין שמחתו של דוד במצות ברית מילה, ואף שהמילה ניתנה באדם כבר מקטנותו, וביותר דוד המלך שנולד כשהוא מהול, מכל מקום היה שש ושמח בכל יום במצוה זו כאילו היום נימול.

באופן תמידי בלי שום התיישנות, ואילו דברים גשמיים לרבות כל תענוגי העולם הזה דרכם להתיישן אצל האדם, ומדרך העולם למאוס בכל דבר שהוא תמידי בעיני העולם הזה, וכן איש אורח יש לו חן וכבוד אצל בעל הבית יותר מבני ביתו המורגלים אצלו, וכן טבע האדם להשתוקק לשמוע חדשות בכל יום ותגוע נפשו לעסוק בענין ישן נושן שכבר שנה פעמים רבות, וכל דבר חומרי הוא טבוע תחת שלטון הזמן, בעוד שכל דבר רוחני הוא למעלה מן השמש ולמעלה מן הזמן.

קל בעיני ההמון להוציא ממון הרבה בכל שנה ושנה על אתרוג הרבה יותר מהרגילות

ובאמת גם בעיני עבודת ה' צריך זהירות שלא לבוא לידי רגילות, כמו שכתוב (משלי כה יז) 'הוקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך', וכמו שרואים לדוגמה בענין הגשמים שהכל מתפללים עליהם ומייחלים להם, אבל כאשר בא הגשם והוא יורד ברציפות הבריות קצות בו וממתינות לסיומו, וזהו גם טעם השמחה ביום טוב יותר מבשבת, כי השבת באה בקביעות אחת לשבוע ואילו יום טוב הוא דבר נדיר שהכל מצפים לו, וזהו גם שאנו רואים שחילול יום הכיפורים חמור בעיני העולם יותר מחילול שבת, אף שאליבא דהילכתא חילול שבת חמור יותר מחילול יום כיפור, ולכן גם קל בעיני ההמון להוציא ממון הרבה בכל שנה ושנה על אתרוג הרבה יותר מהרגילות להוציא בשאר המצוות התמידיות, וגם ינעם על האדם תכשיט ומלבוש חדש יותר מאלו שהוא רגיל בהם כבר.

המתחדש תמיד שמח בחלקו

וכמו שפירש בפנים יפות (ואתחנן ד"ה כי תוליד) על הפסוק (לעיל ד כה) 'כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ' וגו', כי כל טובה שהתיישנה אצל האדם לא יכיר בה יותר, וברבות השנים ודורי דורות שישבו בארץ ישראל ישכחו כל הגמולות הטובות שעשה עמהם ה', ותתיישן בעיניהם הטובה שהוציאם ממצרים מבית עבדים והושיבם בארץ זבת חלב ודבש, ודבר זה יגרום 'והשחתם וגו' ועשיתם הרע בעיני ה', וזהו הפירוש במשנה (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר השמח בחלקו, שהוא שמח תמיד

ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום (דברים יא, לב). ידוע מה שדרשו חז"ל בספרי (פי' נח) על פסוק זה, שיהיו חביבים עליך היום כאילו היום קיבלתם אותם מהר סיני, ויהיו רגילים בפיכם כאילו היום שמעתם אותם. והרי על אותו הקול שהיה במעמד הר סיני נאמר (לעיל ה יט) 'קול גדול ולא יסף' ותירגם אונקלוס 'ולא פסיק', שהקול ההוא קיים עד היום הזה, וזהו הבת קול שיוצאת בכל יום ומכרזת שובו בנים שובבים, וגם הבת קול שיוצאת מהר חורב בכל יום ויום ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (אבות פ"ו מ"ב), ובכח זה יכול האדם המזכך לבו ומוחו לשמוע תמיד את קול ה' ותורתו אף כשהוא עוסק בעיני עולם הזה.

'נותן התורה' בלשון הוה

בזה יבואר מה שברכות התורה כוללים הודאה על העבר ועל ההוה כאחד, ובטור (או"ח סי' מז) כתב שעיקר הברכה נתקנה על מעמד הר סיני, אשר בחר בנו מכל האומות וקרבנו לפני ה' סיני והשמיענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו תורתו הקדושה כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום. אבל ה"ט"ז (שם ס"ה ה) כתב, שתיקנו לחתום 'נותן התורה' שיש במשמעותו לשון הוה, ולא 'נותן התורה' בלשון עבר, כי הכוונה היא שהוא יתברך נותן לנו תמיד בכל יום תורתו, וממציא לנו בה טעמים חדשים.

ויש להוסיף ולומר, שברכות התורה פותחות בלשון עבר 'נותן לנו את תורתו' וכן 'אשר נתן לנו תורת אמת', ואילו החתימה היא בלשון הוה 'נותן התורה', כי קולות מתן תורה אין להם הפסק ובכוחנו לשומעם גם כיום, ובברכות התורה אנו ממשיכים את הארת מתן תורה גם לימינו אנו, ומחברים את התורה המתחדשת בכל יום עם שורשה בתורה שניתנה לנו במעמד הר סיני.

עבודת ה' צריכה התחדשות תמידית

אחר זאת יתמלא האדם התלהבות והתחדשות בכל יום שזו המעלה הראויה בעסק התורה והמצוות, כי התורה ומצוות ה' צריכים להיות נעשים תמיד מתוך התחדשות כאילו היום ניתנו לאדם, וזו מעלת כל דבר שברוחניות שהוא מתחדש

מילין וקידין

פרקי הדרכה ועבודה ה'
על סדר פרקי אבות

במה שחסידיים ואנשי מעשה היו אומרים בשמחת בית השואבה

לשניהם. וביאר הגאון מוילנא ע"ה (שנות אליהו לקוטים) כי אכן שני דברים רצה התנא להשמיענו: 'דין' - שדנין אותו על שעבר עבירה. 'חשבון' - שבשעה שעשה העבירה יכול היה לעשות מצוה או ללמוד, שמחשבים העתים ורגעים שהיו לריק ומענישין אותו על זה, מלבד שעונשין אותו על העבירה גופה שעשה. ובדברינו ניתן להעמיס עוד בכוונתו, כי מחשבים עם האדם את הזמנים בהם יכול היה לעסוק בתורה ומצוות וחטא בהם, ואם חזר בו אך בזקנותו הרי שיחשבו את הימים שבהם יכול היה לשוב קודם בוא ימי הזקנה, ובאטימות לבו בחר להמירם בהבלים וחטאים, ומשכך הפסיד זמן יקר ועצום. והוא הדבר שבא התנא הקדוש לעוררנו, 'הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה וכו' ודע לפני מי אתה עתיד לתת דין וחשבון, שכאשר ישיב אל לבו בהסתכלות ובהתבוננות שיבוא יום ויצטרך לתת חשבון על הימים שאיבד, יבין עד כמה ראוי לו לשוב בהקדם כדי שיוכל למלאות ימיו בתורה ומצוות.

צל הסוכה רומז לשמות הקדושים הוי"ה ואדנ"י

בספר **סידורו של שבת** (ח"א שורש ז ענף א) מבאר את ענין הכוונה הראויה בקיום המצוות, שכל מצוה כוללת בתוכה כוח להגביר את הרוחניות מחד גיסא ולהחליש את הסטרא אחרא מאידך גיסא, ועל דרך דאיתא (מכות כד.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, וטעם הדבר כי כל שאר המצוות באים בעבור אנכי ולא יהיה, לסייע בידנו לקבל עול מלכות שמים ולהצילנו מן החיצונים.

כמו מצות סוכה שצל הסוכה רומז לשמות הקדושים הוי"ה ואדנ"י שעולים בגימטריה 'סוכה', ובישיבת סוכה זוכים לישב בצל השמות הקדושים, אבל עוד רמז יש בשבתנו בהיקף דפנות הסוכה להישמר משרי האומות שלא יוכלו להרע לנו. וכעין זה גם מצות ארבעה מינים, שהלולב ומיניו רומזים לד' אותיות שם הוי"ה, ומאידך בכוח מצות סוכה זוכים להבריא רוחות רעות וטללים רעים כדאיתא בגמרא (סוכה לז.).

ממונו באמרו 'זוודאי קלילי ואורחא רחיקתא', ופירש רש"י: 'צידה קלה הכינתי לדרך רחוקה שאני יוצא לה'. לפיכך כפי שימלא האדם יותר ויותר את כליו בצידה לדרך, כך יכול להיות בטוח בדרכו.

והמקום בו יכול לקחת עמו צידה לדרך הארוכה הוא רק בעולם הזה, שמתוך קושי והסתר עובד את ה' ומתגבר על יצרו, ואוסף לאמתחתו אוצרות מצוות ומעשים טובים. ובכך מכין ומזכך נשמתו לשוב אל בית אביה להנות מזיו יקרו ושכינתו. אם כן מי פתי להעביר רגע מימיו בלא שישב אל בוראו ויעבדנו בלב שלם, ובודאי שלא ימתין לימי הזקנה ויאבד זמן יקר ונחוץ.

שתי סיבות לדחיית טענות יצרו הרע

אשר על כן, אף אם יבוא היצר הרע לפתותך ולגנוב את לבבך, באמרו: 'הלא החיים לפניך שמח בני מאשר תמצא, ובבוא ימי הזקנה או אז שוב בתשובה שלימה ותן כל כוחותיך לעבודת ה'. ראשית, הקהה את שיניו בדברי חז"ל 'אשרי איש' - שעושה תשובה בעודו איש, כי כששב בזמן שכבר כוחות גופו אינם כבעבר, הלא אינה תשובה מעולה. ובכלל, גם אם אנצל כל ימי בשלימות, עדיין לא אבוא כי אם לטיפה מן הים לשנים בהם תתענג נשמתו בגן עדן בזכות המצוות שאצליח לצבור. עזוב את נפשי והניחה לי לדאוג ולצבור אוצרות בטרם יבוא זמן שלא יועילו, 'כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה' (קהלת ט י.).

'דין' על מעשה העבירה 'חשבון' על הזמן שיכול היה לסגל מצוות

מעתה נבוא לבאר מה שאמרו חז"ל בפרקי אבות (פ"ג מ"א) 'ודע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון'. וכבר עמדו המפרשים לבאר מהו הדין ומהו החשבון שאמר התנא, לכאורה משמעות אחת

אמרו חז"ל: בשמחת בית השואבה היו חסידיים ואנשי מעשה אומרים 'אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו' (סוכה נג.). וברש"י: 'שלא עברנו עבירה בילדותנו, לבייש את זקנותנו'. שעוד קודם הגיעם לזקנה שבו בתשובה שלימה ולא התביישו בזקנותם, שעתה אף אם ישבו בתשובה לא תהיה תשובתם שלימה ומעולה.

וממעמד קודש זה שמשם שואבים רוח הקודש, יצאה הקריאה לכל אחד ואחד שיתעורר לשוב בעודו בכוחותיו, דאיתא שם 'אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו', ופירש המהרש"א (ח"א שם): דשתי כיתות הזקנים שזכר, הם אומרים על אלו שעדיין ילדים ולא חטאו עדיין, אשרי להן, ומי שחטא ועדיין בילדותו - ישוב אז וימחול לו, כי התשובה בילדותו מעולה ביותר כמו שאיתא 'אשרי האיש וכו' כשהוא עדיין איש.

וזהו שדרשו בזהר הקדוש מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, שהתורה מזהירה את האדם מפני שיבה קודם שיבוא ימי השיבה שלך, תקום שוב בתשובה שלימה ותהיה קומתך שלימה, והדרת פני זקן כי זהו ההידור של ימי הזקנה שלך. כי לאחר מכן כשכבר אין כוחותיך במוותניך לעשות עבירות ואז תשוב בתשובה לא תהיה זאת תשובה שלימה וטובה.

ככל שמקדים תשובתו יכול להרבות אוצרו בתורה ומצוות

ובאמת, אם נתבונן בדבר נראה, כי גם לולא הסיבה שהתשובה בימי הזקנה פחותה במעלתה מימי עלומיו, היה מתחייב הדבר מצד ההגיון שבו, שכלל שיקדים לשוב בתשובה יוכל למלאות עוד ימים בתורה ועבודה. ואם תאמר מהי הנחיצות, הלא יבוא יום ואקיים את התורה והמצוות בהידור. אין הדבר נכון כלל וכלל, שהלא גם אם ינצל אדם כל ימיו בשלימות, עדיין אין זה כי אם טיפה מן הים לשנים בהם תתענג נשמתו בגן עדן בזכות אותם המצוות, שכן כמה הם ימי חלדו של האדם, לעומת שנותיו בעולם הבא. כדברי מר עוקבא שקודם פטירתו ביזבז מחצית

(כתובות טז)

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנעוץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com